

Universitetet for miljø- og biovitenskap

Rapport om Studiekvalitet

2005 og 2006

Studieavdelingen

Innhold

Innledning	5
Sammendrag med helhetsvurdering, styrker og utfordringer	7
Del 1. Vurdering av studiekvaliteten	10
Inntakskvalitet	
Innsatskvalitet-Styringskvalitet	
Innsatskvalitet-Utdanningstilbudet	
Innsatskvalitet-Akademiske ressurser og studentstøtte	
Innsatskvalitet-Det totale læringsmiljøet	
Innsatskvalitet-Forskerutdanning	
Innsatskvalitet-Internasjonalisering av utdanning	
Resultatkvalitet – Kandidatkvalitet	
Del 2. Oversikt over studiekvalitetsarbeidet	41
Internasjonale trender i kvalitetssikring	
Utvikling, revisjon og implementering av UMBs system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten (KSU)	
Årsrapport om studiekvalitet	
Instituttens kvalitetsarbeid	
Oppfølging av årsrapport om studiekvalitet 2004-05	
Samlet vurdering av kvalitetsarbeidet ved UMB	
VEDLEGG (eget dokument)	
1. UMBs system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten (KSU) - gammelt system	
2. UMBs system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten (KSU) - arbeidsmodell for ny struktur	
3. Internasjonale trender i kvalitetssikring av høyere utdanning	
4. Oversikt over evalueringer og rapporter 2005 og 2006	
5. Avviksrapport, emneevaluering vårparallel 2006	
6. Indikatorer for studiekvalitet	

Innledning

Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) er pålagt av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) å utarbeide en årlig rapport om studiekvalitet til institusjonens styre. Ifølge NOKUTs forskrift skal rapporten gi ”en helhetlig og overordnet vurdering av studiekvaliteten ved institusjonen og oversikt over opplegg og tiltak i kvalitetsarbeidet.”

UMBs rapport er utarbeidet av studieadministrasjonen. Vurderingene i sammendraget av rapporten er gjort av studiedirektøren. Rapporten er strukturert slik at den skal oppfylle NOKUTs krav:

- **Del 1** er hovedteksten og gir en oversikt over og vurdering av kvaliteten på 8 kvalitetsområder. Hvert kapittel avslutter med en oversikt over styrker og utfordringer for området. For å holde teksten kort er datagrunnlaget samlet i et vedlegg 6.
- **Del 2** beskriver det kvalitetsarbeidet UMB gjennomførte i perioden 2005-2006 med vekt på hvordan funnene i studiekvalitetsrapporten for 2003- 2004 ble fulgt opp.
- **Sammendraget** inkluderer studiedirektørens vurdering av styrker og kritiske forbedringsområder.

Siste årsrapport om studiekvalitet belyste kvalitetsarbeidet fram til sommeren 2005. I forbindelse med overgang til en rapport for hvert kalenderår dokumenterer rapporten denne gang 2 kalenderår, 2005 og 2006. Overgang til bruk av kalenderår gjør det lettere å samle inn kvalitetssikret informasjon fra eksisterende kilder og rapporter. Bruk av kalenderår gjør også at rapporten kommer ut før sommeren, med bedre mulighet for å følge opp rapporten i årsplaner for kommende år.

Rapporten er delt inn i 8 kvalitetsområder med tanke på økt brukervennlighet og forenkling, og som respons på internasjonale og nasjonale krav og trender innen utdanningskvalitet. Nye nasjonale krav til kvalitetssikring¹ og nyere internasjonale føringer om kvalitet i høyere utdanning² er forsøkt integrert i den nye modellen.

Inntakskvalitet, innsatskvalitet og resultat-kvalitet ved UMB dokumenteres. Inntak er studentene som kommer til UMB, innsats er UMBs utdanningsvirksomhet og resultat er læringsresultatet for studentene. Denne inndelingen tar utgangspunkt i kvalitetsbegrepene fra Mjøsutvalget (NOU 2000:14 Frihet med Ansvar, avsnitt 7.5.3).

Tilstandsbeskrivelsen og vurderingene i rapporten er basert på informasjon som framkommer i kvalitetssikringssystemet, gjennom emne- og programevalueringer, gjennom andre typer evalueringer, tilgjengelige databaser og muntlige og skriftlige rapporter. Informasjonen er aggregert til studieprogram- eller institusjonsnivå. Dette gir et godt grunnlag for vurderingene av studiekvalitet på mange områder, men ikke alle.

UMBs studenter har bidratt til rapporten gjennom studieprogramevalueringer, emneevalueringer og en rekke spørreundersøkelser. Studenter har også medvirket gjennom regelmessige møter med universitetets ledelse og representasjon i universitetets organer.

Rapporten inkluderer i år flere nye analyser som gir interessant informasjon og som vil bli videreført og videreutviklet:

- Kullanalyse, der en kohort av studenter er fulgt

¹ Kriteriene for evaluering av universiteters og høyskolers kvalitetssikringssystem for utdanningsvirksomheten i revidert versjon ble vedtatt av Nasjonalt Organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) den 25.01.06. Kriteriene er utvidet med flere punkter tatt fra det europeiske kvalitetssikringsforbundet ENQA. NOKUT presiserer at ENQAs standarder og retningslinjer er forpliktende for norske institusjoner.

² Se vedlegg 3 for en drøfting av nyere internasjonale trender og føringer innen kvalitet og kvalitetssikring i høyere utdanning.

- Vitnemålanalyse for studenter som fikk bachelorgraden i 2006
- Analyse av tilbakemeldinger fra internasjonale medlemmer i PhD bedømmingskomiteer
- Analyse av rapporter fra utvekslingsstudenter
- Samlet analyse av emneevalueringer over 4 år (2002-2005)
- Samlet vurdering av eksterne programevalueringer der dette er mulig.

Studiekvalitetsrapporten er først og fremst et verktøy for bevisstgjøring om studiekvalitetsarbeid og UMBs styrker og utfordringer innen studiekvalitet. Utforming og implementering av strategier og tiltak for forbedring skjer i oppfølgingsfasen. Informasjonen og situasjonsforståelsen som rapporten frambringer, følges opp av de som har ansvar for de ulike kvalitetsområder, gjennom UMBs styringssløyfe og gjennom strategiske planprosesser.

Ås 29.2.2007

Siri Margrethe Løksa
studiedirektør

Faye Benedict
seniorrådgiver

Sammendrag med helhetsvurdering av styrker og utfordringer

Rapport om studiekvalitet 2005 og 2006 er en rapport til styret ved Universitetet for miljø- og biovitenskap. Rapporten er strukturert slik at den skal oppfylle krav fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

- **Del 1** er hovedteksten og gir en oversikt over og vurdering av kvaliteten på 8 kvalitetsområder. Hvert kapittel avslutter med en oversikt over styrker og utfordringer for området. For å holde teksten kort er datagrunnlaget samlet i et eget vedlegg, vedlegg 6.
- **Del 2** beskriver det kvalitetsarbeidet UMB gjennomførte i perioden 2005-2006 med vekt på hvordan funnene i studiekvalitetsrapporten for 2003- 2004 ble fulgt opp.
- **Sammendraget** inkluderer studiedirektørens vurdering av styrker og kritiske forbedringsområder.

Rapporten er delt inn i 8 kvalitetsområder med tanke på økt brukervennlighet og forenkling, og som respons på internasjonale og nasjonale krav og trender innen utdanningskvalitet. Studiekvaliteten deles ved UMB inn i:

- Inntakskvalitet (inntak er studentene som kommer til UMB)
- Innsatskvalitet (innsats er UMBs utdanningsvirksomhet)
- Resultatkvalitet (resultat er læringsresultatet for studentene).

Denne inndelingen tar utgangspunkt i kvalitetsbegrepene fra Mjøsutvalget (NOU 2000:14 Frihet med Ansvar, avsnitt 7.5.3).

Rapporten bygger på et informasjonsgrunnlag som kommer fra kvalitetssikringssystemet, emne- og programevalueringer, andre typer evalueringer, tilgjengelige databaser og muntlige og skriftlige rapporter. Det vises til tabellvedlegget for ytterligere dokumentasjon.

UMB har et godt grunnlag for vurdering av studiekvalitet på mange områder, men ikke alle. Rapporten inkluderer i år flere nye analyser. Informasjonen er aggregert til studieprogram- eller institusjonsnivå. UMBs studenter har bidratt til rapporten gjennom studieprogramevalueringer, emneevalueringer og en rekke spørreundersøkelser. Studenter har også medvirket gjennom regelmessige møter med universitetets ledelse og representasjon i universitetets organer.

Studiekvalitetsrapporten er først og fremst et verktøy for bevisstgjøring om studiekvalitetsarbeid og UMBs styrker og utfordringer innen studiekvalitet. Utforming og implementering av strategier og tiltak for forbedring skjer i oppfølgingsfasen etter at styret har behandlet rapporten. Informasjonen og situasjonsforståelsen som rapporten frambringer, følges opp av de som har ansvar for de ulike kvalitetsområder, gjennom UMBs styringsløyfe og gjennom strategiske planprosesser.

Studiedirektøren har gjort en helhetlig vurdering av studiekvaliteten ved UMB og legger her fram de viktigste styrkene og de mest presserende utfordringene.

Inntakskvalitet

Styrker

- God rekruttering til en rekke av UMBs studier
- Jevnt over godt faglig nivå ved inntak
- Høy faglig motivasjon for studiene
- Stor og økende andel studenter i høyere grads studier
- Økende andel utenlandske studenter

Utfordringer

- UMB mangler en langsiktig strategi for rekruttering av studenter fra andre studiesteder og fra områder hvor UMB rekrutterer svakt i dag
- Lav søking og ingen poenggrense ved opptak til et flertall av UMBs studieprogrammer
- Synkende antall studenter til UMBs lavere grads studier innen biologi

Innsatskvalitet

Styrker

- UMBs eksterne programevalueringer gir resultater
- Godt fornøyde studenter, totalt sett
- Mer aktive studenter etter kvalitetsreformen
- Tett kontakt mellom studenter og høyt faglig kvalifiserte undervisere og forskere
- God ressurstilgang og små klasser som ved effektiv bruk, kan gi studentene en kvalitativ god undervisning
- Godt sosialt miljø i undervisningen
- UMBs doktorgrader holder internasjonal standard
- Mange internasjonale nettverk
- Økt antall tilbud av emner på engelsk. Det åpner muligheten for økt andel innreisende studenter
- Nytt sommerprogram for internasjonale studenter er etablert for å øke antallet innreisende studenter
- Internasjonalt studiemiljø
- Kvalitetssystemet brukes og blir kontinuerlig utviklet
- Voksende "kvalitetskultur" og aktivt kvalitetsarbeid
- UMBs nye utdanningspris gir et signal om at undervisning er viktig
- UMBs styre, studienemnd, institutter og administrasjon viser engasjement og følger opp kvalitetsarbeidet

Utfordringer

- Høyere status og forutsigbar belønning for undervisning og pedagogisk kompetanse savnes
- Pedagogisk innovasjon og kompetansebygging må styrkes
- Forventet læringsutbytte er mangelfullt beskrevet i studieplanene
- Dannelsekompetanse som kritisk tenkning og ansvar for egen læring, er mangelfullt beskrevet i studieplanene
- Emneevalueringer som skårer under 3.5 over tid må betraktes som et alvorlig kvalitetsavvik og må følges opp systematisk
- Uklart hva vi mener med forskningsbasert undervisning
- Emneporteføljen fortsetter å vokse.
- For mye organisert undervisning pr. studiepoeng
- UMBs fysiske læringsmiljø framstår som dårlig og lite attraktivt for mange studentene
- Sensors rolle bør evalueres, slik at uklareheter rettes opp.
- NOKUTs kriterier for studieplaner på doktorgradsnivå må tas i bruk
- Etablering av forskerskoler må fullføres
- Kvaliteten i UMBs studieprogram framover vil være avhengig av at UMB retter blikket utad

- Samarbeid med sterke institusjoner internasjonalt må intensiveres for å lage flere attraktive studier med høy kvalitet
- For å utdanne kandidater for Europa og verden må programmene gis et mer globalt innhold
- Kun 30 % har utenlandsopphold som del av graden
- Antall innreisende studenter og gjesteforskere er for lavt
- UMBs strategi for kontinuerlig kvalitetsutvikling må utformes i tråd med krav fra NOKUT og ENQA
- Kvalitetssystemet fanger ennå ikke opp alle viktige kvalitetsområder

Resultatkvalitet

Styrker

- Poengproduksjonen er god sammenlignet med resten av universitets- og høyskolesektoren
- Karakterer og eksterne evalueringer tyder på at kvaliteten på UMBs kandidater totalt sett er bra
- Bachelorkandidater som har hatt et utenlandsk studieopphold, har fått internasjonal kompetanse

Utfordringer

- Studenter på alle nivå (bachelor, master og PhD) bruker over normert studietid på graden
- UMB får ikke systematisk innspill fra kandidater og arbeidsgivere om kandidatenes kompetanse
- For få kandidater får et internasjonalt studieopphold med god faglig kvalitet innenfor normert studietid
- UMBs studieplaner må beskrive læringsutbytte.

Del 1. Vurdering av studiekvaliteten

Kvalitetsområde 1 INNTAKSKVALITET

UMBs studentprofil, etter fagområde og nivå

UMB hadde en høyere andel av profesjons- og masterstudenter og en lavere andel lavere grads studenter i 2005 sammenlignet med 2004 (se Tabell 1.1. i vedlegg 6). Dette til tross for at tilbudet på lavere grads nivå ble utvidet med to nye, populære studier i 2005 (ett-årig grunnstudium og Utviklingsstudier).

Den faglige profilen på opptaket til lavere grads studier endret seg også fra 2004 til 2005 i retning av en større andel av studenter i studier uten realfagskrav. I opptaket til 5-årige masterprogrammer derimot var det en økende andel studenter tatt opp til teknologistudiene fra 2004 til 2005. Dette er med å opprettholde UMBs totale realfaglige profil.

Suppleringsopptaket i 2006 har totalt gitt 10-15% flere studenter til bachelorprogrammer med realfagskrav og til 5-årige teknologiprogrammer. Suppleringsopptaket ga ikke studieprogrammer med bare krav om generell studiekompetanse, økt opptak..

Den relative økningen av studenter på høyere grad i forhold til lavere grad kan tolkes på ulike måter. Det er hovedsaklig en konsekvens av svak søking til lavere grad studier, men samtidig signaliserer det faglig styrke på høyere grad nivå, som er positivt for et universitetet. ”Den ideelle balansen” mellom lavere og høyere grad studenter bør avklares i UMBs strategiprosesser framover.

I lys av realfagssatsningen i Norge er det tankevekkende at UMB har så lav søkning til lavere grads studier med realfagskrav. Dette er forhåpentligvis en midlertidig tilstand. UMB har tilpasset seg svak søkning til studier med realfagskrav, ved å opprette nye lavere grad studier uten realfagskrav for dermed å opprettholde studenttallet. En annen tilpasning er opprettingen av et ett-årig grunnstudium som har som mål å øke opptaket til lavere grad studier med realfagskrav. Det vil først være mulig å evaluere dette tiltaket om ett par år, ikke bare i forhold til antall ”hoder” det skaffer, men også i forhold til hvordan denne gruppen klarer seg videre.

At UMBs tradisjonelle lavere grads studier med realfagskrav har en nedgang i søkningen bør analyseres nærmere. Det krever en strategisk respons og gjennomgang av studieprogrammene med tanke på relevans, kvalitet, generiske og fagspesifikke kompetanser som en bachelorgrad skal gi, arbeidsmarkedet og UMBs nisje i forhold til andre studiesteder. Det krever også et bevisst rekrutteringsarbeid.

Kulturelt og geografisk mangfold

UMB har i dag ikke oversikt over studenter med minoritetsspråklig bakgrunn, da disse kan være registrert som norske studenter hvis de har norsk pass, eller (i DBH) som utenlandske studenter hvis de ikke har norsk pass.

Det geografiske mønsteret (se tabell 1.x) viser at UMB rekrutterer en overvekt av studenter fra nærliggende regioner i Norge. Det er svært positivt at UMB har en høy andel utenlandske studenter, og at andelen er økende (fra 9 % i 2002 til 14 % i 2006). UMB rekrutterer mest fra Europa, Afrika og Asia. Det kan være et stort rekrutteringspotensial fra de mer fjerne fylkene i Norge og fra Nord- og Sør-Amerika og Oseania.

”Den ideelle geografiske profilen” og hvordan den kan oppnås, bør avklares nærmere i UMBs strategiske planarbeid framover. Rekrutteringen av studenter fra nærliggende fylker i forhold til befolkningstall kan bedres, og det er et potensial for økt søkning fra de andre fylkene. Det bør analyseres nærmere om universitetet oppfyller sitt nasjonale ansvar som kunnskapsleverandør til hele Norge.

UMB evner å tiltrekke seg studenter fra hele verden, og oppfattes å gi attraktive studietilbud.

UMBs studenter er litt eldre enn studenter ved de andre norske universitetene. Dette kan forklares ved at mange begynner studiene sine et annet sted. UMB-studenter har en erfaringsbakgrunn som gjør dem modne og bevisste på hva de ønsker å studere når de kommer hit. At UMB har litt eldre og modne studenter som er motiverte for faget sitt, vurderes som en svært positiv profil.

Andelen utenlandske studenter i UMBs 7 engelskspråklige studieprogrammer var overraskende lav, bare 21 % av kullet. Det er en utfordring å øke rekrutteringen av internasjonale studenter til disse studiene. Samtidig er det verdt å merke seg at internasjonale, engelskspråklige masterprogrammer også er attraktive for norske studenter.

Et stort antall gjestestudenter og enkeltemnestudenter preger studentbildet ved UMB. Mange av enkeltemnestudentene har betydelig høyere utdanning fra før, og mange av dem er gamle UMB-studenter.

Faglig nivå ved opptak

Innslaget av realkompetansesøkere er forholdsvis lavt med bare 36 søkere og 11 tilbud i 2006. UMB tar godt imot slike søkere, men har ikke et uttalt mål om å øke rekrutteringen fra denne gruppen.

Oversikten over konkurransepoeng hos nye bachelorstudenter gir oss grunn til å tro at UMBs studentmasse holder et solid faglig nivå. For å dokumentere dette ytterligere, er det nødvendig å foreta en sammenligningsanalyse av faglig nivå ved andre studiesteder. Dette vil bli gjort i 2007. Selv om mange av studiene er åpne, lå snittet i 2005 på over 45 konkurransepoeng i alle bachelorstudier og alle 5-årige masterprogrammer unntatt ett. Snittet lå over 50 i alle, unntatt 4 bachelor- eller korte programmer, og alle unntatt 2 5-årige masterprogrammer.

I 2006 økte antall konkurransepoeng i snitt. 7 bachelorprogrammer gikk opp mer enn ett poeng i snitt, mens 4 gikk ned tilsvarende. Snittet var over 45 i alle programmer, unntatt ett bachelorprogram som hadde svak søkning. Utfordringen for UMB er å øke søkningen, slik at opptaket blir selektivt, og UMB får et jevnt høyt faglig nivå på studentene.

Det er planlagt å få oversikt over faglig nivå på nye masterstudenter fra neste år. Dette vil være en nyttig inntaksindikator.

Bachelorgrader ble tildelt for første gang i 2006 til studenter som begynte høsten 2003 etter kvalitetsreformen. Det er dermed mulig å avdekke hva som skjer med disse kandidatene. Fortsetter de ved UMB, og hvor stor andel utgjør de i masterprogrammene?

En slik analyse bør gjennomføres rutinemessig og brukes av instituttene og i UMBs rekrutteringsarbeid.

Vi har følgende tall for kullet som ble tatt opp til bachelorprogrammer i 2003:

- 463 var registrert som studenter pr. 15.9 2003
- 82 fullførte bachelorgraden på normert tid
- 232 var fortsatt aktive studenter i bachelorprogrammet høsten 2006

- 174 fra dette kullet hadde sluttet ved UMB. De som er registrert som sluttet, har enten sagt ja og ikke møtt, de har sluttet før registreringsfristen den 15.9 2003, eller de har sluttet seinere i programmet. Tallet innbefatter også 10 studenter som har fått overgang til annet studieprogram.

De 82 som fikk bachelorgraden innen normert tid, fordelte seg slik:

- 61 studenter fortsatte på masterprogrammer ved UMB
- 21 studenter fortsatte ikke på et masterprogram ved UMB.

Denne kullanalysen viser at:

1. Det er stort frafall i løpet av bachelorstudiene
2. Det er store forsinkelser i bachelorstudiene
3. En stor andel av studentene som avslutter bachelorgraden til normert tid (hele 74 %), fortsetter på en master ved UMB.

Gjennomstrømmingen vil kunne få konsekvenser for intern rekruttering til UMBs masterprogrammer. Det er en utfordring å tenke gjennom på nytt hvor masterprogrammene skal rekruttere fra, hva kravene til opptak skal være, og hvordan masterstudiene bør tilpasses når mange av studentene trolig vil komme fra andre studiesteder.

Det 1-årige grunnstudiet er et tiltak som skal øke rekrutteringen til studier med realfagskrav.

Grunnstudiet er et tiltak i en overgangsperiode for få søkere fra videregående skole som ikke oppfyller realfagskravene. På sikt håper UMB at det vil være flere kvalifiserte søkere som fyller realfagskravet, slik at grunnstudiet kan nedlegges.

Av 40 studenter som startet på grunnstudiet i 2005, var litt over halvparten, 23 studenter, fortsatt studenter ved UMB høsten 2006. Nesten halvparten (18 studenter) var programstudenter, de fleste av disse på bachelorprogrammer. Resten var enkeltemnestudenter, tok frie realfag eller var fortsatt aktive på grunnstudiet høsten 2006.

En rekrutteringsrate fra grunnstudiet til studieprogrammer på 45 % vurderes som akseptabel, men noe lav. En analyse av fagbakgrunnen til studenter i det 1-årige grunnstudiet, viser at de fleste studentene har hatt liten interesse for realfag i videregående skole. Bare 7 % oppfylte del 1 av realfagskravet (matematikkdelen) og 26 % oppfylte realfagsdelen (del 2) i 2006. Ut i fra disse tallene er det all grunn til å følge opp disse studentene og se hvordan de klarer seg videre i studiene.

En analyse av 285 bachelor-vitnemål fra 2005 viser at en stor del av studentene (33 %) er såkalte ”transferstudenter”; det vil si at de starter på studiene et annet sted enn UMB. 18 % av de som fikk graden, tok ex.phil. ved et annet studiested. Det er et interessant studiemønster som fortjener å bli sett nærmere på. Utfordringen er å forstå studentenes studieløp og de veivalg de tar, for så å kunne øke rekrutteringen og møte deres behov bedre.

Opptaksrate

Internasjonalt er denne indikatoren brukt som en overordnet indikator for studiekvalitet. Studier som ikke er selektive forbindes med lav etterspørsel og kvalitet, og det motsatte. Om dette er riktig eller galt, kan diskuteres. God etterspørsel og høyt inntaksnivå kan si noe om studiestedets renommé, og det generelle nivået på studenter som søker seg til og velger et studiested - men sier ikke nødvendigvis noe om kvaliteten på selve studietilbudet.

Søkepresset på UMBs studier er ujevnt. Antall søkere pr studie plass gjennom Samordna Opptak varierer fra mer enn 3:1 for de mest populære studiene, til langt under 1 for studier som sliter med rekrutteringen. Denne variasjonen gjør at det er lite betryggende at forholdstall for UMB som helhet, 1,9 søkere pr plass, ligger bare litt under snittet for alle norske universiteter, 2,2 søkere pr plass. God søking til noen få studier (spesielt ett-årig grunnstudium, Development Studies og landskapsingeniør, alle uten realfagskrav) holder forholdstallet for UMB som helhet oppe. For mange av UMBs studier er

andelen som blir tatt opp for høy, langt over det som forventes av et attraktivt og godt ansett universitet.

Mange av UMBs Samordna Opptak-studier er åpne, slik at alle kvalifiserte søkere kommer inn. ”De siste” studentene som kommer inn, har ofte en svak bakgrunn for studiene, og de vil trenge ekstra oppfølging. I 2006 var bare 4 av 14 bachelorstudier og 5 av 10 masterprogrammer tilbudt gjennom Samordna Opptak lukkede.

Når det gjelder lokalt opptak til 2-årige masterprogrammer var det 1,85 førsteprioritetssøkere pr studieplass i 2006. UMBs masterprogrammer er godt ansett og bør kunne bli mer ettertraktet.

For å vurdere opptaksraten til doktorgradsstudiene kan man i framtiden lage en oversikt over antall søkere pr. utlyst stilling.

Studiemotivasjon

En spørreundersøkelse blant nye studenter på campus høsten 2005, ga klart svar på hva som gjorde at studentene valgte UMB. De 4 mest betydningsfulle faktorene for studentene var:

- 1) faglig innhold i studiene
- 2) sosialt miljø
- 3) valgfrihet i studiene
- 4) muligheter på arbeidsmarkedet

Faglig innhold i studiene var i særklasse den viktigste faktoren for at studentene valgte UMB (en skår på 4,41 av 5 mulige poeng).

Utfordringen for UMB er å ta innover seg de potensielle søkerens seriøsitet når de velger studium og studiested. Det er behov for å sette fokus på søkerens interesse for det faglige innholdet i studiene og sørge for at studieprogrammene er relevante og attraktive både faglig og pedagogisk.

Dropout-årsaker

Vi har ikke nok informasjon om dette i dag, men det kan skaffes gjennom en spørreundersøkelse blant studenter som slutter. Dette vil bli gjort i 2007.

Sammendrag av styrker og utfordringer - Inntakskvalitet

Styrker

- Rekruttering til en rekke av UMBs studier er god eller svært god
- Nye studenter velger UMB først og fremst pga faglig innhold i studiene
- Andel studenter i høyere grads studier øker i forhold til lavere grads studier
- Blant 5-årige programmer er det en økende andel studenter i teknologistudiene
- Rekrutteringen fra nærliggende fylker er god
- Andel utenlandske studenter er stor og økende
- UMBs bachelorstudenter holder svært tilfredsstillende faglig nivå ved opptak, totalt sett
- Studenter som tar bachelorgrad på normert tid, velger svært ofte å fortsette ved UMB
- UMB har mange ”transferstudenter” og disse har studieerfaring, er modne og bevisste
- Studentene er litt eldre enn snittet for norske universiteter, og det er god kjønnsbalanse
- ett-årig grunnstudium er populært og kan bidra til økt studentantall i studier med realfagskrav

Utfordringer

- Utarbeide en langsiktig rekrutteringsstrategi som klargjør i hva slags studenter UMB skal rekruttere i framtida og hvor i landet og verden de skal komme fra
- Øke antall søkere fra hele Norge, inkludert nærliggende fylker
- Avklare rekrutteringsstrategi for UMBs engelskspråklige programmer og øke rekrutteringen av utenlandske studenter til disse
- Utrede rekrutteringsgrunnlaget til masterstudiene internt og eksternt og tilpasse opptakskravene
- Utrede ulike studiemønstre og tilpasse UMBs rekruttering og studieopplegg til disse
- Øke antall primærsøkere pr studieplass, slik at UMB ligger minst på snittet for norske universiteter både totalt og for de fleste studieprogrammer
- Vurdere potensialet for økt rekruttering fra fjerne fylker i Norge, i verdensregioner vi rekrutterer lite fra og blant ikke-helt-unge kvinner
- Sette tilstrekkelig fokus på studentenes motivasjon og faglige interesser i søkerfasen
- Utarbeide en strategi og tiltak for å gjøre programmer med svak søking mer attraktive
- Revidere studieprogrammer med svak søking for å gjøre dem mer attraktive
- Følge opp realfagssatsingen i Norge ved å opprettholde realfagsprogrammene på lavere grad nivå
- Sørge for at studieprogrammene er relevante og attraktive både faglig og pedagogisk
- Øke fokuset på studenter med minoritetsspråklig bakgrunn gjennom hele studieløpet
- Øke selektiviteten i åpne studier der varierende faglig nivå er problematisk
- Evaluer om ett-årig grunnstudium gir flere studenter i studier med realfagskrav, og hvordan disse studentene klarer seg i realfagsstudiene
- Få oversikt over antall søkere pr utlyst doktorgradsstilling og vurdere om søkingen er tilfredsstillende
- Skaffe en oversikt over hvorfor studenter slutter og vurdere behovet for tiltak

Kvalitetsområde 2

INNSATSKVALITET – STYRINGSKVALITET

Strategier og planer for kvalitetsutvikling

UMB og alle andre norske utdanningsinstitusjoner er fra januar 2006 pålagt av NOKUT å følge European Association for Quality Assurance in Europe's (ENQA) retningslinjer for kvalitetssikring, som sier bl.a. at:

”Institutions should have a policy and associated procedures for the assurance of the quality and standards of their programmes and awards. They should also commit themselves explicitly to the development of a culture which recognizes the importance of quality, and quality assurance, in their work. To achieve this, institutions should develop a strategy for the continuous development of quality. The strategy, policy and procedures should have a formal status and be publicly available. They should also include a role for students and other stakeholders.”

Styret vedtok rammene for UMBs system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten i 2003 i forbindelse med NOKUTs godkjenning av kvalitetssikringssystemet og akkreditering som universitet. Både den opprinnelige beskrivelsen og den kommende revisjonen beskriver prosedyrene for kvalitetssikring og ansvarsfordelingen, inkludert studentenes og andre interessenters rolle. Vedtak om UMBs kvalitetssikringssystem er offentlig tilgjengelig og har formell status.

Når det gjelder en strategi for kontinuerlig kvalitetsutvikling, er det UMBs strategiske planverk som gjelder. Planene omfatter kvalitetsutvikling på mange områder og nivåer og består av UMBs overordnet strategisk plan for 2005-2008 og fire delplaner (for internasjonalisering, studentliv, utdanning og forskning). Når det gjelder studieprogrammene, har UMB gjennomført et strategisk arbeid i 2006 med utvikling av studieporteføljen. Det vil bli omtalt i neste årsrapport om studiekvalitet.

Vurdering og anbefalinger

Det er ikke foretatt interne eller eksterne evalueringer av det strategiske planarbeidet ved UMB, som kan gi grunnlag for å vurdere hvorvidt det nye kravet slik det er formulert av ENQA, er oppfylt. Det er likevel mulig å gjøre noen observasjoner om UMBs strategier.

De ulike strategiske planene er utarbeidet på ulike tidspunkt, av ulike organer og med ulike prosesser for medvirkning. Planene har ulike format. Målene i delplanene samsvarer ikke helt med UMBs overordnet strategisk plan, og det er uklart om de fire delplanene til sammen skal være en presisering av strategisk plan. Alle planene består hovedsakelig av langsiktige målsettinger eller tilstander som man ønsker å oppnå. Målene er i varierende grad konkretisert som kvantitative mål over tid. Planene inneholder forholdsvis lite taktisk tenkning eller presisering av *hvordan UMB vil gripe utfordringene an*.

Ut fra retningslinjen fra ENQA bør UMB nå

- Fullføre revisjonen av kvalitetssikringssystemet
- Sikre seg at UMB oppfyller ENQAs krav om en eksplisitt strategi for kontinuerlig kvalitetsutvikling som erkjenner viktigheten av kvalitetskultur.

Siste spørsmål kan håndteres internt, men det er også mulig å få kvalifisert hjelp, for eksempel ved å engasjere European University Association (EUA) til å gjennomføre en institusjonsevaluering³.

³ European University Association gjennomfører institusjonsevalueringer, ”Quality assessments” med vekt på institusjonens strategier for kvalitetsforbedring. Evalueringskomitéen gir anbefalinger ut fra svarene på fire spørsmål: *Hva forsøker institusjonen å gjøre? Hvordan forsøker institusjonen å gjøre det? Hvordan vet institusjonen at det virker? Hvordan endrer institusjonen seg, for å bli bedre?* Cirka 150 universiteter i Europa

Kvalitetssikringssystemet (KSU)

UMBs kvalitetssystem er under revisjon med vekt på forenkling. Endringer i internasjonale føringer om kvalitetssikring og endringer i NOKUTs krav til kvalitetssikringssystemer, blir fulgt opp. Inntakskvalitet, innsatskvalitet og resultat-kvalitet blir synliggjort i den nye modellen. Et sett med evalueringer som utgjør en rygggrad i systemet, vil også bli synliggjort. For hvert område i kvalitetssystemet vil det bli satt inn henvisninger til europeiske krav, norske krav og UMBs egne strategier som begrunner kvalitetssikringen.

UMBs rutiner for eksterne programevalueringer fungerte etter planen i 2005 og 2006. ENQAs retningslinjer for kvalitetssikring som gjelder for norsk høyere utdanning etter 25.1.2006, sier at *"The quality assurance of programmes and awards are expected to include... regular periodic reviews of programmes including external panel members"*.

Ledelsen har spilt en aktiv rolle ved å sørge for at årsrapport om studiekvalitet og ulike evalueringer blir fulgt opp med forbedringstiltak. Blant annet er oppfølgingen av emneevalueringer og programevalueringer et fast tema i styringsdialoger.

Flere felles rutiner for kvalitetssikring av studieadministrasjon har blitt utviklet for alle institutter. Eksempler på dette er UMBs databaser over emner og studieprogrammer, innføring av ClassFronter som læringsplattform i alle emner, individuelle utdanningsplaner og felles rutiner for kvalitetssikret bruk og rapportering via Felles Studentsystem. Studieadministrasjonen sentralt og på instituttene kommuniserer og koordinerer arbeidet gjennom Forum for Studiesaker, Forum for Undervisningsledere og Studiememnda.

Vurdering og anbefalinger - systemet som helhet

UMBs kvalitetssikringsaktiviteter og implementering av kvalitetssikringssystemet (KSU) vurderes som godt utviklet sammenlignet med andre norske læresteder. Samtidig må en erkjenne at systemet ennå ikke er helt ferdig utviklet og implementert. Å tilpasse systemet til nye føringer om kvalitetssikring både nasjonalt og internasjonalt er en stor utfordring. Spesielt det å utvikle og innføre nye evalueringrutiner med god oppfølging, er en prosess som må forankres i organisasjonen og som tar tid. UMB bruker vesentlige ressurser på kvalitetssikring sentralt og lokalt. Tempoet i revisjon av kvalitetssystemet må holdes oppe, slik at revisjonen gjennomføres og vedtas.

En utfordring framover vil være å ikke opprette flere administrative evalueringssystemer med samme funksjon. Arbeidet med kvalitetssikringssystemet bør derfor samordnes med andre beslektede administrative prosjekter. Overlapping kan unngås bl.a. ved å fordele oppgaver og ved at tiltakene "snakker med hverandre." Det kan også være aktuelt å vurdere om det ville være en fordel å samle kompetansen som finnes i sentraladministrasjonen innen evaluering, institusjonsanalyse og strategi.

Årsrapport om studiekvalitet 2004-2005 ble tatt imot positivt av universitetsstyret. For å gjøre årsrapporten så brukervennlig og nyttig som mulig bør studieavdelingen gjennomføre en brukerevaluering av innhold og presentasjon av årsrapporten.

Instituttene er bevisste på studiekvalitet og arbeider målrettet med forbedring og kompetansebygging. Rutiner for student emneevaluering og oppfølging av avvik er godt innarbeidet og studentenes tilfredshet med undervisningen øker, se kvalitetsområde 3 Utdanningstilbudet.

Aktiv oppfølging av evalueringer i instituttene, administrasjonen og ledelsen er en indikator på at en positiv holdning og *kultur* for evaluering og kvalitetssikring utvikler seg kontinuerlig ved UMB.

har gjennomført slike evalueringer for å forbedre strategiprosessene. Tilbakemeldingene er svært positive. I Norge har NTNU deltatt.

Vurdering og anbefalinger - evalueringsrutiner i kvalitetssystemet

Fellesrutinene for instituttens kvalitetssikring av studieadministrative tjenester vurderes å gi effektiv ressursbruk og god kvalitetssikring. Det er rom for ytterligere utvikling av slike rutiner gjennom en utarbeiding av studieadministrativ håndbok. Eksempel på saksområder der felles rutiner kan være aktuelt er sensurbruk, godkjenning av emner, godkjenning av studiepoeng tatt utenfor UMB, håndtering av master- og PhD avtaler og opptak til masterprogrammer. I tillegg bør det ses på hvordan tilgangen til litteratur og nødvendige læremidler er. Det fysiske læringsmiljøet for studentene må det også fokuseres på.

UMBs programevalueringer oppfyller uten tvil ENQAs krav til periodisk gjennomgang av programmer, og UMB ligger foran i dette arbeidet. Eksterne programevalueringer har vært bevisstgjørende for instituttene som har deltatt og har resultert i til dels i store endringer av studieprogrammer.

Styring av ressursbruk til undervisning er instituttens ansvar. Dette blir ikke kvalitetssikret i dag utover utslaget som ressursbruken måtte gi på instituttets økonomiske situasjon. Eksterne evalueringskomiteer har reist spørsmål ved om UMBs budsjettmodell er egnet til å gi god styring av ressursbruken og om den stimulerer til tverrfaglig samarbeid mellom instituttene. Det er viktig å frigjøre fagansattes tid til forskning og til pedagogisk utvikling; nye læringsmetoder og opplegg, kompetansebygging, revisjon av studieprogrammer, oppfølging av studenter, internasjonalisering med mer. Dette bør være en prioritert oppgave framover.

UMBs rutiner for emne- og programgodkjenning trenger revisjon for å ta inn nye krav fra NOKUT, kunnskapsdepartementet og ENQA og for å følge opp UMBs egne strategiske mål. UMB bør blant annet sikre at eksterne aktører gir innspill i programutforming og godkjenning av evalueringsopplegg i emnene, at alle studenter får mulighet for utenlandsopphold, og at programmene har et internasjonalt innhold. Det vil også være en stor utfordring i de kommende årene, å bygge om studieprogrammene og emnene slik at det kommer klart fram hvilke kompetanse eller læringsutbytte studentene får (se vedlegg 3). Godkjenningsrutinene må sikre at studieplaner og lærings- og evalueringsmetoder er slik at studentene faktisk får det læringsutbyttet som er beskrevet og at det kan dokumenteres.

NOKUTs kriterier for akkreditering av studieprogrammer inkluderer kriterier for studieplaner for PhD programmer. Det vil være rimelig at UMB bruker samme kriterier som NOKUT i kvalitetssikringen av UMBs PhD-tilbud. Det innebærer et utviklingsarbeid der man lager rutiner for oppretting, beskrivelse og godkjenning av PhD programmer med fagspesifikke studieplaner etter samme kriterier som NOKUT bruker.

Flere viktige kvalitetsområder mangler fortsatt kvalitetssikring i systemet. Nye temaevalueringer bør derfor vurderes opprettet for å fange opp og kartlegge tilstanden og avvik. Samtidig er det viktig å unngå evalueringstretthet. Aktuelle evalueringer bør inkludere kandidatundersøkelser og arbeidsgiverundersøkelser, student- og lærerevaluering av studieprogrammene, studentevaluering av det totale læringsmiljøet, kartlegging av fysisk læringsmiljø og systematisk tilbakemelding om UMB studenters studieopphold ute og gjestestudenters opphold ved UMB.

Kvalitetsstyring gjennom styringsløyfen

Ledelsen arbeider aktivt for at årsrapport om studiekvalitet og ulike evalueringer blir fulgt opp med forbedringstiltak. Ledelsen følger blant annet opp emne- og programevalueringer i styringsdialog med instituttene.

Instituttene driver strategisk planlegging på ulike måter. Instituttens årsplaner og budsjettforslag omtaler strategiske satsinger, og årsrapportene skal også omtale framdrift og resultater. Disse blir drøftet under styringsdialogen og inngår i styringsløyfen.

Vurdering og anbefalinger

Ledelsen er engasjert og utøver en aktiv kontrollrolle, blant annet i styringsdialoger.

UMB kan ta lærdom av andre steder som har utviklet systemer for at fakulteter eller institutter kan gjøre egenverdinger av kvalitet etter er sett med subjektive kriterier beskrevet med tekst. Vurderingene kan for eksempel rangeres på en skala fra 1 til 4 fra dårlig til utmerket. Vi kjenner til at slike systemer er innført ved Universitetet i Helsinki og Universitetet i Lausanne.

Studentmedvirkning i kvalitetssikringen

UMB har mange kanaler for studentmedvirkning som er beskrevet i KSU og i UMBs organisasjonsmodell.

Vurdering

Kanalene for studentmedvirkning fungerte uten avvik i perioden. Studentene har stor medvirkning i alle universitetets organer og i toppmøte med universitetets ledelse.

Ekstern medvirkning i kvalitetssikringen

Eksterne fagpersoner deltar i kvalitetssikring av utdanningen gjennom sensorordningen og eksterne programevalueringer. Ekstern sensor brukes til å godkjenne evalueringsopplegg, sette karakterer og kalibrere bruken av karakterskala. Ekstern sensor brukes ikke systematisk i en tilsynsrolle ved UMB, det vil si til å gi innspill om bl.a. undervisnings- og evalueringsopplegget og studentenes læring.

Mange institutter involverer samfunnsaktører og fagmiljøer i fagdager eller referansepaneler, blant annet i forbindelse med programevaluering og programrevisjon. Eksterne fagmiljøer deltar i undervisning og veiledning av studenter, men omfanget av dette er ikke dokumentert.

Eksterne programevalueringer skjer etter en oppsatt plan, og rapportene fra evalueringskomiteene blir fulgt opp med tiltaksplaner både sentral- og på instituttnivå.

Vurdering og anbefalinger

UMB har strengere krav til bruk av ekstern sensor enn loven krever. Sensors deltaking i karaktersettingen skjer i tråd med UMBs eksamensforskrift.

UMBs rutiner for sensors godkjenning av eksamensordningen kan forbedres. NOKUTs forskrift om akkreditering av studier og ENQAs retningslinjer for kvalitetssikring gir føringer som kan brukes i en slik godkjenningrutine. I dag er denne godkjenningen innbakt post-facto i selve evalueringsarbeidet, lenge etter at eksamensopplegget er bestemt.

UMB skiller ikke i dag mellom sensorer som er med på å sette karakterer, og sensorer som brukes til å kalibrere karakterskalaen, for eksempel når bare et utvalg av eksamener sensureres eksternt. Rollene bør avklares og felles ned i UMBs forskrifter.

Framdriften i eksterne programevalueringene i 2005 og 2006 var god. Evalueringene ble gjennomført etter planen og fulgt opp med forbedringstiltak. Eksterne programevalueringer vurderes som svært nyttige, ikke minst på grunn av de internasjonale komiteenes faglige tyngde og UMBs rutiner for oppfølging.

Belønning av studiekvalitet

I dag premierer UMBs budsjettmodell utdanningskvantitet; antall studiepoeng som blir produsert. Høy studiekvalitet og pedagogisk utviklingsarbeid premieres indirekte gjennom grunnfinansieringen og på langt sikt gjennom en eventuell økning i antall studenter, økt gjennomstrømming og økt poengproduksjon.

En ny UMBs Utdanningspris, likeverdig med UMBs forskningspris, er opprettet for å anerkjenne og støtte fremragende pedagogisk utviklingsarbeid.

Vurdering

UMB Utdanningspris gir et viktig signal til instituttene, ansatte, studenter og omverdenen om at UMB verdsetter fremragende utdanningskvalitet og utviklingsarbeid. Den deles ut for første gang i 2007.

Kontakt med kandidater og brukere, programrevisjon og utvikling av nye lærings- og evalueringsmetoder er eksempler på krevende kvalitetsprosesser. De konkurrerer om de ansattes tid som kunne vært brukt til mer direkte inntekts bringende aktiviteter. Det er derfor en utfordring å identifisere insentiver, meritteringsordninger og strategiske støtteordninger som kan sikre at god studiekvalitet og pedagogisk utviklingsarbeid belønnes på en forutsigbar måte.

Undervisningsmeritter ved tilsetting og forfremmelse

UMBs system og kultur for vurdering og prioritering av undervisningsinnsats ved tilsetting og forfremmelse er ikke kartlagt. UMB bruker ikke undervisningsporteføljer for å dokumentere fagansattes arbeid innen utdanning.

Vurdering

UMB bør utrede hvordan undervisningskvalifikasjoner kan vektlegges under tilsetting og forfremmelse, og om det bør innføres systemer som kan dokumentere og gi meritter for undervisningsinnsats.

Personalplan

Det er ikke gjort en vurdering av dette i 2005 og 2006.

Miljøstyring

UMB har en vedtatt miljøpolitikk og produserer miljørapporter hvert år. UMB er miljøsertifisert etter ISO-standard.

Vurdering

UMB er betraktet som en leder på feltet. Den årlige miljørapporten gir informasjon om miljøpåvirkning og trender med fokus på forurensing og ressursbruk. Mange gode tiltak er gjennomført innen fornybar energi, avfallshåndtering, bruk av sprøytemidler, med mer.

Når det er sagt er det viktig å være klar over at UMB bruker betydelige ressurser hvert år på dette arbeidet som de færreste er opptatt av å forholde seg til. Sertifiseringen er i dag mangelfullt forankret. UMB er trolig miljøbevisst ut fra kultur og økonomisk vinning – mer enn på grunn av sertifiseringen.

I tillegg til ISO-sertifiseringen, kan det være aktuelt å gjøre en sammenligning av UMBs miljøpåvirkning med bedrifter det er rimelig å sammenligne oss med. Det er gjort mye arbeid med ”grønn campus” internasjonalt som det er mulig å støtte seg til. En slik benchmark vil sikre at UMBs miljøpolitikk har riktig ambisjonsnivå og at studentene oppfatter alle deler av UMBs virksomhet som framsynt og miljøvennlig.

Et annet spørsmål er hvorvidt miljøperspektiver og bærekraftig utviklingsperspektiv er integrert i alle studiene. Det gode miljøarbeidet innen ressursbruk og forurensing på campus kan muligens utnyttes mer i undervisningen for at studentene skal bli miljøbevisste ”borgere” på campus.

Styringsinformasjonssystem

Studieavdelingen samarbeider med andre administrative enheter om ulike kvalitetsrelaterte utviklingsprosjekter som kvalitetssikring av forskning, risikostyring, styringsindikatorsystem (Key Performance Indicators/Balanced Scorecard) og utvikling av HMS-systemet.

Vurdering

Arbeidet er underveis, og det er derfor vanskelig å gi en vurdering. Generelt sett er det en utfordring å finne gode indikatorer for kvalitet og integrere disse i styringsmekanismer.

Offentlighetspolitikk

UMB er som statlig institusjon bundet av Offentlighetsloven og Forvaltningsloven, som sikre en stor grad av offentlig informasjon og åpenhet. Det er ingen indikasjoner på at UMB avviker fra disse lovene.

UMB leverer kvalitetssikret data til Norsk Samfunnsvitenskapelig Database/Database for Høyere Utdanning (NSD/DBH), Forskdok og andre offentlige databaser. Dette gir god offentlig tilgang til informasjon om produksjon, økonomi, arealer med mer.

Informasjon om UMBS studieprogrammer finnes på aggregert nivå i Database for Høyere Utdanning, men ikke på studieprogramnivå. ENQAs retningslinjer kan tolkes slik at også denne informasjonen bør være offentlig tilgjengelig.

Sammendrag av styrker og utfordringer - Styringskvalitet

Styrker

- Kvalitetssystemet er under revisjon med vekt på forenkling og justering i forhold til nye føringer nasjonalt og internasjonalt
- Årsrapport om studiekvalitet følger nå kalenderåret, som gjør datainnhenting enklere og mer pålitelig og gir bedre muligheter for oppfølging
- Ledelsen følger opp årsrapporten med mange tiltak på ulike kvalitetsområder
- Ledelsen følger opp emneevaluering, programevaluering og annen kvalitetssikring i styringsdialog med instituttene
- Nye evalueringsrutiner blir utviklet for viktige nøkkelementer
- UMBS utdanningspris er etablert
- Forvaltningsloven og Offentlighetsloven sikrer en god offentlighetspolitikk
- UMB er ISO-sertifisert på miljø og produserer en miljøårsrapport

Utfordringer

- Sørge for at UMBS strategi for kvalitetsutvikling oppfyller nye krav fra ENQA og NOKUT i framtidig planverk
- Holde seg à jour med utviklingen innen kvalitetssikring nasjonalt og internasjonalt, vurdere ulike tilnærminger og tekniske løsninger
- Forbedre informasjon om studieprogrammene slik at UMB oppfyller ENQAs krav til offentlig informasjon
- Utvikle studiekvaliteten på instituttene og sentralt gjennom en prosess for å følge opp årsrapporten med vekt på tilrettelegging for god læring
- Vurdere behovet for nye evaluerings- og rapporteringsrutiner for å forbedre studiekvaliteten og kvalitetssikringen. Eksempel på aktuelle evalueringer: totalt læringsmiljø, læringsutbytte og relevans (ved kandidater og arbeidsgivere), studieprogrammene (ved studentene i slutfasen), internasjonalt opphold.
- Utvikle måter å vurdere kvalitative aspekter ved studiekvalitet
- Se ulike evaluerings- og kvalitetssikringsaktiviteter ved UMB under ett og sikre at systemene utfyller og støtter hverandre
- Utrede virkemidler for å belønne studiekvalitet og kvalitetsarbeid
- Utrede virkemidler for å synliggjøre og vektlegge pedagogisk kompetanse ved tilsetting og forfremmelse
- Styrke ytterligere eksternt medvirkning under programrevisjon og ved utvikling av nye studieprogrammer
- Utvikle et effektivt styringsinformasjonssystem som omfatter både kvalitet og kvantitet
- Vurdere å gjennomføre en evaluering av UMBS miljøpolitikk med vekt på UMBS miljøpåvirkning i drift og gjennom studiene

Kvalitetsområde 3

INNSATSKVALITET – UTDANNINGSTILBUDET

Forskrifter

UMBs forskrifter er ikke blitt evaluert, men de har blitt løpende justert og er i tråd med loven. Forskriftsarbeidet kan styrkes ved at det knyttes tettere opp til NOKUTs forskrifter og ENQAs krav og føringer. Godkjenning av nye kvalitetssikringsrutiner som kan ha konsekvenser for forskriftene, bør helst kjøres parallelt med eventuelle forskriftsendringer.

Studieprogrammer

Universitetsstyret vedtar programporteføljen som skal tilbys for opptak hvert år. Programmene revideres og godkjennes regelmessig i tråd med UMBs rutiner for kvalitetssikring. Det har ikke skjedd vesentlige endringer i strukturen på UMBs lavere og høyere grads studieprogrammer de siste 5 årene. Antallet og bredden i bachelorprogrammene øker sakte.

Antall program ved UMB virker noe høyt sammenlignet med for eksempel Universitetet i Oslo. UMB og UiO tilbød for opptak henholdsvis 14/48 bachelorprogrammer og 26/67 1-2 årige masterprogrammer i 2007. Ut fra tallene for førstegangsregistrerte studenter kan vi regne ut at Universitetet i Oslo tar opp i snitt ca. tre ganger så mange studenter pr bachelorprogram som UMB, og mer enn 1,5 ganger så mange pr program på høyere nivå.

Flere av UMBs bachelorprogrammer har få studenter. Sammenslåing har vært vurdert, uten at det har ført til mer enn isolerte tilfeller. En av grunnene til at den store bredden av programmer opprettholdes, kan være at det fra enkelte institutter oppfattes som gunstig for søkingen å synliggjøre mange fagområder, både i Samordna Opptak og i lokalt opptak til masterprogrammene.

UMB har i tillegg en historie og et nasjonalt ansvar som gjør at vi opprettholder små og marginale studietilbud, i stedet for å innordne disse i noen mer overordnede programmer med valgfrie profileringer.

En annen grunn er at sammenslåing på tvers av institutter, vil føre til tapt programeierskap og innflytelse for noen institutter. En større grad av samordning mellom studieprogrammer (bl.a. med flere fellesemner) kunne øke effektiviteten selv med dagens antall programmer.

Alle UMBs studieprogrammer blir evaluert av en ekstern komité ca. hvert 6. år. De eksterne studieprogramevalueringene er i rute og har vist seg å være nyttige og utviklingsfremmende. Det har en helt spesiell virkning å inngå i dialog med og bli gransket av en internasjonal komité med høy kompetanse. Felles for alle evalueringene er at de bekrefter at UMB tilbyr studier med en grunnleggende god faglig kvalitet. Kvaliteten er tuftet på høy fagkompetanse i lærerstaben, engasjerte og faglig sterke studenter og god kontakt mellom studenter og lærere. Samtidig har flere av evalueringene påpekt alvorlige svakheter. Flere av komiteene har enstemmig etterlyst bl.a. pedagogisk fornying, klarere tenkning omkring og formulering av studentenes læringsutbytte, klarere relevans, større samfunnskontakt, bedre ressursstyring, økt samspill mellom instituttene og tiltak for å bedre det fysiske læringsmiljø. Oppfølgingsfasen vil være en test på UMBs evne til å drive strategiske endringsprosesser for å møte disse og andre utfordringer.

Instituttene har ulike måter å drive løpende vurdering og justering av studieprogrammene på. For at dette arbeidet skal bli mer systematisk kan det være aktuelt å innføre en felles rutine for årlig gjennomgang av opptak, resultater, utviklingsarbeid med mer. UMB mangler i dag et system for at studenter i avsluttende fase kan gi tilbakemeldinger om sitt studieprogram. En slik rutine har vært etterspurt i Studienemnda og ville være en ypperlig kilde til kvalitetsinformasjon for instituttene.

Ett-årig grunnstudium ble evaluert i 2006. Studentene var kritiske til programmets organisering, oppstart og mottak. Ca. en fjerdedel sa at fagsammensetningen ikke passet deres interesser og det de hadde tenkt å studere videre. Denne evalueringen ble fulgt opp med forbedringer høsten 2006, blant annet ved at ansvaret for koordineringen av programmet ble flyttet til et annet institutt. Av de 40 studentene som startet i grunnstudium i 2005 er 11 i bachelorprogrammer på UMB høsten 2006. Ytterligere 7 stykker er i 5-årige masterstudier ved UMB. Det gir en rekrutteringsprosent på 45 % som vurderes som et godt rekrutteringsresultat. Det er mulig at noen flere fra kullet vil fortsette senere og øke rekrutteringsprosenten ytterligere. De første kullene bør følges opp for å se om de klarer seg like bra i studiene som studenter med realfaglig bakgrunn fra videregående skole.

Lærerstabene ved UMB har høy forskningskompetanse. Informasjon om hvorvidt undervisningen er forskningsbasert er ikke lett tilgjengelig. En ekstern evalueringskomité mente at forskning i liten grad ble integrert i bachelorprogrammene. Gitt lærerstabens høye forskningskompetanse, bør forskningsbasert undervisning kunne være en av UMBs styrker.

Graden av fleksibilitet og valgfrihet for studentene varierer mellom studieprogrammene. Eksterne programevalueringer har påpekt at noen programmer har så mange valgmuligheter at det er vanskelig å definere kjernekompetansen til kandidatene. Andre programmer har svært mange obligatoriske emner og liten fleksibilitet.

UMBs pedagogisk utviklingsarbeid har ikke vært evaluert. Instituttene har ansvar for pedagogisk utviklingsarbeid. Det blir omtalt i årsplan og årsrapport, det vil si styringssløyfen. Blant de ulike tiltak som er i gang, har arbeidet med god pedagogisk bruk av IKT gitt positive resultater. Studentenes emneevalueringer og eksterne programevalueringer er imidlertid blandet når det gjelder læringsmetodene. Læringsmetodene skal føre fram til det ønskede læringsutbytte, enten det er fagspesifikk kunnskap eller generisk kompetanse. Det er derfor behov for langt større bevissthet og satsing på pedagogisk fornying av læringsoppleggene på programnivå så vel som innenfor enkelte emner. Styringssløyfen og insentiver kan brukes for å sette økt fokus på utvikling av nye tilnærminger og tiltak som kan gi bedre læring.

Emner

UMBs emneportefølje kan beskrives med disse hovedtrekk:

- Emneporteføljen er stor med 662 emner tilbudt i 2006 (uten å ta med frie emner).
- Porteføljen økte med 30 % flere emner og 22 % flere studiepoeng over 2 år (fra 2003 til 2005).
- Omfanget av etter- og videreutdanning vokser ikke i tråd med UMBs mål for virksomheten.
- UMB har mange emner med få studenter (<10 studenter), og mønsteret er uendret de siste årene.
- UMB har svært mange 5-studiepoengs emner, og mønsteret er uendret de siste årene.

Budsjettmodellen er instrumentet som brukes for å sikre at emne- og programporteføljen er tilpasset studenttall og ressurser. Ut fra tallene presentert over og i vedlegg 6, kan det konkluderes med at budsjettmodellen foreløpig ikke har ført til en effektivisering av porteføljen. Modellen har ikke virket lenge. Dersom modellen eksisterer lenge, uten effektiviseringseffekt, er det grunn til å se på om den er effektiv nok.

To eksterne evalueringskomiteer har forundret seg over at budsjettmodellen får så stor tillit som styringsinstrument, og at UMB ikke benytter andre standardverktøy for ressursstyring

Mer bevisst bruk av undervisningsressursene innenfor hvert institutt og økt samarbeid mellom institutter, kan frigjøre store tidsressurser. En slik omdisponering av tid kan gi de ansatte vesentlig mer tid til formål som forskning, populær- og vitenskapelig formidling, innsats innen etter- og videreutdanning, innføring av nye læringsmetoder, tverrfaglig samarbeid, utvikling av nytt kursmateriell og andre kvalitetstiltak. Dette er en vanskelig prosess som vi trolig først vil lykkes med

hvis vi både klarer å redusere fagområder og klarer å rasjonalisere og styre emneporteføljen. Lykkes vi, kan det bidra til å sikre høy studiekvalitet og sikre at UMB når sine mål innen utdanning. Det bør derfor settes strategiske mål for omfanget av fagområder, emneporteføljen, emnestørrelse og klassestørrelse. Ulike strategier, tiltak og virkemidler for å nå disse målene må utarbeides og implementeres.

Innføring av en rutine for regelmessig gjennomgang av hvert emne som inkluderer både studentenes emneevalueringer og nøkkeltall, bør vurderes.

54 studenter som studerte i utlandet i 2005, leverte rapporter til National Report Database for Exchange Students. En gjennomgang av noen få spørsmål avdekker flere utilfredsstillende forhold. En for høy andel melder at de har fått undervisning de vurderer som middelmådig og et middelmådig læringsresultat. UMB bør følge dette opp med tiltak som kan sikre at flest mulig får et produktivt studieopphold. Systematisk innhenting og bruk av rapporter fra både innreisende og utreisende studenter, bør også videreutvikles som en kvalitetssikringsrutine.

UMBs system for emneevaluering har gitt et unikt datasett som viser hvordan studentenes oppfatning av kvalitet og deres tilfredshet har utviklet seg over 4 år: fra 2002 til 2005. For noen av variablene er det mulig å dokumentere en forbedring over tid. Dataene er presentert som tabeller og figurer i ulike deler av denne årsrapporten⁴. Fullstendige rapporter er tilgjengelige, og studieavdelingen planlegger mer inngående analyser av sammenhenger og variasjon mellom institutter. Emneevalueringene via Questback (programvare for spørreundersøkelser) er fornuftige og har gitt oss et godt redskap for emneevaluering og kvalitative forbedringstiltak. Men vi må ta tendenser til lav svarprosent på alvor og vurdere hvordan vi kan iverksette tiltak som gir bedre representativitet i svarene. Kunnskapen vi har om dette problemet bør synliggjøres og diskuteres i neste års rapport.

Fra emneevalueringene kan det gjøres følgende vurderinger når det gjelder faglig innhold og undervisningsmetoder i UMBs emner:

- Studentenes totalvurdering av emnene ligger på et godt nivå og er klart økende over tid. Det er likevel en del emner som skårer for lavt.
- Studentene oppfatter vanskelighetsgraden og spesielt arbeidsmengden som for stor i svært mange emner.
- Gjentakelse av tidligere stoff er ikke et problem, men i ca. 20 % av emnene sier studentene at det er for lite gjentakelse av stoff fra emner de har tatt tidligere.
- Studentene er bare middels fornøyd med oppbygging og progresjon i et stort antall emner
- Studentene er ganske godt fornøyd med sammensetningen av læringsmetoder, og det er en positiv trend over tid
- Forelesninger og seminarer/kollokvier gir ikke så god læring som andre metoder. Læringsutbyttet av forelesninger vurderes som lavt eller middels i mange emner.
- Studentene er svært positive til undervisningen til hovedlærer i mange emner, og snittet ligger på et betryggende høyt nivå. Det er likevel en andel emner som må betraktes som avvik.
- Det er forbedringspotensial når det gjelder eksemplifisering av stoffet i et segment av emnene. Trenden er likevel positiv over tid.
- Svært mange studenter i svært mange emner sier at de forbereder seg dårlig og ikke leser jevnt. Nivået på disse parametrene er ikke tilfredsstillende, men det har skjedd en klar og stor forbedring i årene etter kvalitetsreformen.
- Det er stor variasjon mellom emner i måten studentene arbeider på. Det betyr at både studentenes vaner og selve læringsopplegget gir utslag på arbeidsinnsatsen.
- Resultatene var oppsiktsvekkende dårlig når det gjelder stimulering av studenten til kritisk tenkning og selvstendig arbeid. Disse var to nye spørsmål stilt fra våren 2006.

⁴ I Vedlegg 6 er dataene fra hvert spørsmål presentert på en side. Første delen er beregninger ut fra alle studentenes svar på spørsmålet. Kurven nederst på hver side viser fordelingen av snittene for de ulike emnene.

Det ligger mye mer informasjon i emneevalueringsmaterialet som studieavdelingen vil arbeide med å ta ut i 2007. Blant annet kan vi konstatere er det store forskjeller mellom emner på de ulike nivåene og mellom instituttene. I perioden 2002-2005 har de største forbedringer skjedd i emner på 100-nivå trolig som en konsekvens av kvalitetsreformen, men mindre endring har skjedd på 200- og 300-nivået. Det er mulig å jobbe enda mer målbevisst med forbedring av undervisningen i det enkelte emnet gjennom pedagogisk veiledning, hjelp til emneplanlegging, synliggjøring av god praksis og andre tiltak.

Det er interessant å sammenligne studentenes tilbakemeldinger om undervisningsmetoder med kommentarer fra eksterne programevaluatorer. Studentene sier de er fornøyd med læringsmetodene i emnene, men de sier også at forelesninger og seminarer gir mindre læringsutbytte enn andre læringsmetoder. Enkelte evalueringsteam har påpekt at det er overdreven bruk av forelesninger, seminarer og kollokvier ved UMB: "overteaching." De mener at studentene kan drukne i kunnskapsoverføring, og at stor undervisningsaktivitet ikke nødvendigvis fører til at studentene utvikler selvstendighet og kritisk forståelse. Pedagogisk fornyelse etterlyses i form av problembaserte tilnærminger, virkelighetskontakt og overføring av læringsansvaret til studenten. Vi vet for lite i dag om hvordan studentene forberedes for arbeidslivet og for livslang læring.

Læringsferdigheter

Resultatene fra emneevaluering kan tyde på at UMB må forbedre seg når det gjelder trening i kritisk tenkning, selvstendighet og andre ferdigheter og holdninger som etterspørres i arbeidslivet og som er grunnlaget for livslang læring.

Det er svært viktig at instituttene i det videre arbeid med programutvikling, fokuserer tilstrekkelig på de ulike typers kompetanse UMBs studieprogrammer gir i forhold til arbeid og livslang læring. Institutt for naturforvaltning og Institutt for plante- og miljøvitenskap er i gang med en slik tilnærming for å følge opp kommentarene fra eksterne evalueringspaneler. Dette er en langsiktig utfordring som vil kreve tettere kontakt med "brukerne" av kandidatene.

Kontakt med arbeidslivet

Arbeidserfaring i løpet av studiene har blitt en viktig del av kandidatenes kvalifikasjon for arbeid. I dag skjer denne kontakten mest på studentenes eget initiativ og utenfor studiene. UMBs rolle er å gi aktuell kursing og karriereveiledning. Studentenes InformasjonsTorg har satset sterkt på dette og arrangerer bl.a. karrieredag og ulike typer arbeidsrelatert kursing. Noen få studier har praksis som en del av studium.

Faglig veiledning

UMBs studieveiledning vurderes som god til svært god. Studentenes InformasjonsTorg og instituttene deler ansvaret for studieveiledningen. Den generelle studieveiledningen ble evaluert for noen år siden, og det er snart på tid med en ny studentevaluering. Dette kan eventuelt bli integrert i en årlig programevaluering blant studenter i avsluttende fase.

Alle studenter som tar mer enn 60 studiepoeng, har en godkjent utdanningsplan for minst inneværende år. De fleste studenter følger en standard eksempelplan.

Studentene er godt fornøyd med den faglige veiledningen som gis i emneundervisningen, med avvik i ca. 10 % av emnene. Studentenes vurdering av denne type veiledning ble merkbart bedre etter kvalitetsreformen og har fortsatt i riktig retning etterpå.

Studiemateriell

Studentene er misfornøyd med studiematerialet i svært mange emner. De svarer negativt (<3,5) i snitt på spørsmålet om litteraturen i emnet er god, i hele 36 % av UMBs emner! Studentene har gitt klare tilbakemeldinger om dette siden 2002, men tilbakemeldingene er like dårlig i dag som for 4 år siden. Det kan være flere forklaringer. Dagens studenter kan ha høyere forventning og krav til god

tilrettelegging. Det kan også være vanskelig å finne egnede lærebøker og annet fagstoff innenfor UMBs fagområder. Dette er en utfordring som institutter og lærere må finne bedre løsninger på, siden studentene er lite fornøyde.

Arbeid med bachelor- og masteroppgaver

UMBs studieforskrift sier at studenter ”bør” få 15 studiepoeng med selvstendig arbeid i løpet av bachelorprogrammet. To av UMBs bachelorprogrammer har i dag krav til en bacheloroppgave. I andre programmer er det mulig at studenter får 15 studiepoeng med selvstendig arbeid gjennom semesteroppgaver og lignende. Vi har i dag ikke oversikt over hvor mange studenter som får de 15 studiepoeng med selvstendig arbeid som studieforskriften sier at de ”bør” få, og hvilken form dette arbeidet har.

Masteravtalen er et godt kommunikasjons- og styringsverktøy og inkluderer bl.a. møteplan, milepæler og tiltak. Det er behov for å kvalitetssikre hvordan planene blir brukt for å sikre en god veiledning av masterstudentene. Fagmiljøet som masterstudentene er en del av, er heller ikke kvalitetssikret godt nok i dag. Disse elementene kunne inngå i årlig programevaluering.

Vurdering av studentenes læringsutbytte

Tallene om eksamenstype og hvordan dette endrer seg over tid, er dessverre lite meningsfulle som indikator for hvordan studenter ved UMB evalueres. UMB bruker termene ”langsgående evaluering” og ”avsluttende prøve” som betegnelse for evalueringer som skjer hhv i undervisningsperioden eller i eksamensperioden etter at undervisningen er avsluttet. En langsgående evaluering kan derfor enten være en formativ evaluering (som gir studenter tilbakemelding på arbeidet underveis og er med å forme læringen) eller en summativ evaluering (som har som formål å sette karakter på det studenten har lært). Eksamener som er klart summative, kan gis mot slutten av undervisningsperioden og kalles ”langsgående”. Det er behov for en annen type inndeling og registrering dersom vi skal kartlegge når og hvordan studenten får tilbakemelding om arbeidet sitt.

Oversikten i datavedlegget viser at ”avsluttende prøve” brukes mest i emner på laveste nivå, at det er en trend mot minkende bruk av muntlig eksamen og oppgaver som avsluttende prøver.

Det er svært utstrakt bruk av obligatoriske aktiviteter ved UMB (hele 65 % av emnene i 2005-06 og 2006-07). Det er i tråd med intensjonen i kvalitetsreformen, men det er en fare for at det kan bli masete for studentene og tar fra dem ansvaret for egen læring. Dette blir også påpekt i Norges Forskningsråds evaluering av kvalitetsreformen.

UMBs rutiner for sensors godkjenning av evalueringsopplegget er ikke systematiske nok. Det er derfor vanskelig å få en fullstendig oversikt over hvordan dette skjer. For avsluttende eksamen bekrefter sensor på ”sensurskjema” at de godkjenner en ”sensorveiledning” som omfatter både eksamensspørsmålene og beskrivelse av hvilke arbeider som inngår i evalueringen og hvor mye de teller. Sensorskjemaet blir arkivert sentralt. For langsgående evaluering er sensors godkjenning av evalueringsopplegget instituttens ansvar, og vi har ikke en systematisk oversikt over hvordan det blir håndtert.

Det er behov for å avklare hva som ligger i å *godkjenne evalueringsopplegget*. Det er trolig ikke det samme som å godkjenne eksamensspørsmålene. *Evalueringsopplegget* er en beskrivelse av metoden som brukes for å vurdere studentens læring og oppnåelse av kompetansemålene. Kriterier for karaktersetting i emnet bør muligens også inngå i evalueringsopplegget.

Sensor kan ha ulike roller i selve evalueringen av studenters arbeid. Når sensor retter alle besvarelser og sammenligner med hovedlærerens bedømming, er sensor med å *sette karakter* på studentene. Rollen er annerledes når han eller hun bare retter et utvalg av besvarelser. Sensorens rolle er da ikke å være med og sette karakter, men heller å *kontrollere hvordan karakterskalaen brukes*. Vi har ikke oversikt over hvordan denne kontroll- og kalibreringsrollen fungerer i praksis.

Noen høyere utdanningsinstitusjoner bruker ekstern sensor i en tilsynsrolle, for å gi faglige og pedagogiske tilbakemeldinger om emnet. En del av UMBs lærere får trolig denne type tilbakemeldinger fra sensor, uten at det er formalisert som et oppdrag.

For å oppfylle norske og europeiske krav til kvalitetssikring bør UMBs emnebeskrivelsene beskrive evalueringsopplegget og hvordan det sikrer at studentene får kompetansen eller læringsutbyttet, mer presist enn de gjør i dag. Evalueringsopplegget kan deretter kvalitetssikres gjennom emnegodkjenning, gjennom studentemneevaluering og programevaluering og gjennom ekstern programevaluering.

UMBs bruk av karakterskalaen A-E avviker ikke stort fra ECTS-fordelingen 10-25 30 25 10 % for A-E). Det er en liten endring i 2005 mot å gi færre gode karakterer. Det bringer UMBs kurve nærmere den ideelle ECTS-fordelingen. Forskjellen mellom karaktergivningen i emner på 100-, 200- og 300-nivå har også blitt litt mindre i 2005.

Kriterier for karaktergivning i hvert enkelt emne håndteres på ulike måter, og vi har ikke oversikt over hvorvidt slike kriterier finnes og er gjort kjent for studentene. Med ”kriterier for karaktergivning” menes ikke en fasit med svar på de spesifikke eksamensspørsmål, men kriterier i forhold til om studenten har nådd læringsmålene eller fått læringsutbyttet de skal få.

Studentene er totalt sett ganske godt fornøyd med sammensetningen av evalueringsmåter i emnene (skår på 4,3 i snitt i 2005), og deres tilfredshet øker over tid etter en liten nedgang i forbindelse med innføring av kvalitetsreformen. Studentene er nå mer fornøyd med evalueringsformen enn de var før kvalitetsreformen. Det er stor variasjon mellom emnene, og ca. 10 % av emnene avviker med en skår under midtpunktet 3,5.

Studentene klager lite på eksamensresultatene (1-1,5 % klageprosent), og de får medhold i bare 24 % av tilfellene (tall for 2005).

Sammendrag av styrker og utfordringer – Utdanningstilbudet

Styrker

- UMBs studie- og eksamensforskrifter blir løpende justert i tråd med lovendringer og er oppdaterte.
- UMB har en stabil programportefølje med litt økende omfang og bredde på lavere nivå
- UMBs eksterne programevalueringer er svært nyttige og gir forbedringer
- Ettårig grunnstudium hadde en vesentlig rekrutteringseffekt, og studiet er forbedret
- Pedagogisk utviklingsarbeid knyttet til bruk av IKT gir gode resultater
- UMBs emneevalueringer blir fulgt opp systematisk
- Studentene er totalt sett godt fornøyd med emnene, med sammensetningen av læringsmåter og med undervisningen til hovedlærer. Deres tilfredshet på disse punktene økte fra 2002-2005.
- Studentene er godt fornøyd med den faglige veiledningen som gis i emneundervisningen og nivået er stabilt over tid
- Det har skjedd en vesentlig forbedring i studentenes forberedelse til undervisningen. De leser også jevnere og samarbeider mer med hverandre
- Masteravtaler er innført og kan være et godt verktøy for å kvalitetssikre arbeidet med masteroppgaven og veiledningen
- Karakterfordelingen på UMBs karakterskala ligger rimelig nær ECTS' ideelle fordelingskurve
- Studentene er totalt sett fornøyd med måten de blir evaluert på. Tilfredsheten er større nå enn før kvalitetsreformen

Utfordringer

- Sørge for at UMBs forskrifter omfatter nasjonale krav til kvalitetssikring og at forskriftene og kvalitetssikringsrutinene justeres parallelt
- Sørge for at studieprogrammer og emner beskrives slik at forventet læringsutbytte blir tydeliggjort i tråd med internasjonale og nasjonale føringer
- Effektivisere programporteføljen, spesielt på lavere gradsnivå
- Følge opp resultatene fra eksterne programevalueringer med nødvendige utredninger, strategier, tiltak og ressurser, både sentralt og på instituttene
- Vurdere å innføre en rutine for jevnlig gjennomgang av studieprogrammene
- Sørge for at studieprogrammene gir studentene viktig dannelseskompetanse som kritisk tenkning, ansvar for egen læring og nødvendige ferdigheter og holdninger for arbeidslivet
- Evaluer hvordan studentene fra ettårige grunnstudium klarer seg videre i studiene
- Vurdere å innføre normer for valgfrihet i studieprogrammene
- Avklare hvorvidt bachelorstudenter skal ha et selvstendig arbeid som en del av studiet og hvordan dette skal synliggjøres i studieplanene
- Videreutvikle og kvalitetssikre UMBs tilnærming til forskningsbasert undervisning
- Sette strategiske mål for emneporteføljens størrelse, emnestørrelse og klassestørrelse
- Utvikle instrumenter som kan motivere instituttene til å organisere undervisningen slik at ressursene utnyttes bedre og læringsutbyttet øker
- Satse på pedagogisk kompetansebygging for å tilby studentene optimale læringsopplegg
- Bruke systematiske studenttilbakemeldinger for å kvalitetssikre studentenes utenlandsopphold
- Kvalitetssikre bruken av masteravtaler
- Sikre studentenes læringsutbytte ved å justere undervisningsmengden og forholdet mellom forelesninger, kollokvier og andre læringsformer
- Analysere materialet fra emneevalueringer 2002-2005 for å få bedre innsikt i instituttforskjeller, emneforskjeller og sammenhenger mellom parametrene
- Forbedre enkeltemner som skårer dårlig i emneevalueringen gjennom tiltak som støtter lærerne (pedagogisk veiledning, hjelp til emneplanlegging, coaching med mer)
- Utrede og lage en strategi for forbedring av studiemateriell
- Utvikle pålitelige måter å kartlegge evalueringsmetoder og studentenes læringsaktivitet på, for eksempel i emnebeskrivelser
- Videreutvikle rutiner for sensors godkjenning av evalueringsopplegget i avsluttende og langsgående evaluering
- Avklare sensors rolle i kalibreringen av karakterskalaen i de tilfeller der sensor ikke skal vurdere hele karaktergrunnet til alle studenter i et emnet

Kvalitetsområde 4

INNSATSKVALITET – AKADEMISKE RESSURSER OG STUDENTSTØTTE

Lærernes faglig og pedagogisk kompetanse

UMBs ansatte og lærerne som har emneansvar har svært høy fagkompetanse. Andel med førstekompetanse er både høy og økende. Andel kvinner har økt fra 15,5 % i 2002-03 til 22,3 % i 2005-06, og det meste av kvinneøkningen har vært i kategoriene førsteamanuensis og professor. UMB beholder med andre ord sin sterke fagprofil og retter sakte opp kjønnsbalansen.

De ansatte er litt yngre i snitt enn i sektoren som helhet, men eldre enn ved de andre universitetene. Rekruttering vil være kritisk ved UMB, som ved andre læresteder, for å sikre en hensiktsmessig kompetanseprofil og erstatte kompetansen til de som går av med pensjon.

Publiseringstallene vitner også om høy kompetanse og produksjon. Antall publikasjonspoeng økte fra 2004 til 2005. UMB hadde høyeste andel av ”nivå 2” publikasjoner i 2005 blant universitetene.

UMB har ikke en god oversikt over faglig og pedagogisk kompetansebygging. Bare 3 vitenskapelig tilsatte og ingen teknisk tilsatte gjennomførte 10 studiepoengs kurs i universitetspedagogikk (UNIPED) i 2006. Det ble ikke undersøkt i år om UMBs krav til pedagogisk utdanning for nytilsatte er oppfylt. UMB har ikke et system for at ansatte kan dokumentere deres kompetanse og aktivitet innen undervisning i en database eller portefølje, slik at arbeidet blir mer synlig og meritterende.

Ressursbruk og studentenes tilgang til lærerkrefter

UMBs studieplasser er dyre. I 2005 kostet gjennomsnittsstudenten 347,800 kroner sammenlignet med 195,000 for alle universitetene i snitt (Etatstyringsdata 2005). UMB har mer enn tre ganger så mye bygningsareal pr student som universitetene i snitt: hele 50,7 kvm pr student for UMB mot 15,9 kvm for alle universiteter. UMB opplever likevel knapphet på undervisningsarealer. Det henger sammen med at mye av arealet er uegnet for undervisning.

Studentene har svært god kontakt med lærerne ved UMB. Forholdstallet er 6,5 studenter pr vitenskapelig stilling, lavere enn de andre universitetene. Mens forholdstallet ved UMB øker, minker det ved andre studiesteder. Det blir mindre forskjell mellom UMB og andre universiteter og høyskoler.

Studentene er svært godt fornøyde med kommunikasjonen og dialogen med lærerne i emneundervisningen, og som tidligere nevnt er det mange små klasser med tett kontakt. UMB har flere emner med >50 studenter nå, enn for noen år siden. Omfanget av store klasser er fortsatt begrenset og dette vurderes som uproblematisk – foreløpig. Kunsten er å finne fram til en ”riktig” balanse mellom store og små emner på de ulike emnenivåene.

Den økende emneporteføljen betyr at hver lærer får flere studiepoeng å undervise: 29,6 i snitt i 2005-06 mot bare 20,6 i 2002-03. Selv om vi tar i betraktning at ikke alle studiepoeng er like, må dette sies å utgjøre en stor økning i undervisningsarbeidet. I tillegg skal lærerne følge opp hver student i tråd med kvalitetsreformen. Forskningsrådets evaluering av kvalitetsreformen påpeker at de ansatte opplever en tidsklemme med mindre tid til forskning. Ved UMB er mye av dette presset selvpålagt gjennom universitetsstyrets strategiske satsinger og gjennom at fagmiljøene har økt omfanget av emnetilbudet, samtidig som de legger om til mer lærerintensive undervisningsmetoder.

Rekruttering og informasjon

En annen ressurs for UMB er kohorten av ungdom som til enhver tid er studiesøkende. UMBs markedsføringsarbeid er en av faktorene som påvirker om UMB kan nytte seg av ressursen.

Beregninger viser at kullet av 20 til 24-åringer vil øke med 20 % fram til 2015, for deretter å minke litt fram til 2025. UMB brukte ca. 6,1 millioner kroner i 2006 på å markedsføre studiene.

En egnevaluering av resultatene av markedsføringsarbeidet viser at det er stor forskjell mellom studiene i attraktivitet. Studentundersøkelser viser at de nye studentenes sterkeste grunn til å komme til UMB er det faglige innholdet i studieprogrammet. Studentene er også svært aktive på nettet og ønsker en klar og detaljert beskrivelse av programmene og hvilken kompetanse og karrieremuligheter de vil få.

Bruk av IKT i undervisningen

UMB har satsset på IKT i undervisningen, og campus er i stor grad tilrettelagt med trådløst nettverk. UMB har et forholdstall på 1 PC pr. 4,7 registrerte student i datasaler og lignende. Det er ingen dokumentasjon på om vi har rett programvare eller tilstrekkelig med tilbud av programvare. Tall for dekningsgrad med PC-er og framvisere i undervisningslokaler er ikke lett tilgjengelig, men mye er gjort for også å øke dekningsgraden de siste årene.

Alle emner er tilrettelagt med en webside i læringsplattformen ClassFronter. Det har skjedd en forbedring i hvor fornøyde studentene er med web-støtte i emnene. Selv om snittet er økende, er det fortsatt for mange emner der studentene er misfornøyd med web-støtte og adgang til utstyr og maskiner.

Bruk av biblioteket i undervisningen

Bibliotekets akkvisisjon fortsetter i samme tempo som før. Innkjøp av databaser og elektroniske tidsskrifter øker. Siste eksterne evaluering av biblioteket var for noen år siden. Det kan være aktuelt å kvalitetssikre bibliotekets innhold og tjenester i forhold til studentene, ved å be om tilbakemeldinger som et ledd i programevalueringer.

Studentveiledning

Den generelle studentveiledningen er et delt ansvar mellom instituttens studieveiledere og Studentenes InformasjonsTorg. Veiledningstjenestene er inn i en fase med sterk utvikling, blant annet ved at alle veiledere har fått omfattende kursing i veiledningspedagogikk og coaching i 2006. Henvendelser til SiTs øker, og tilbudet om støttekurs i jobbsøking og lignende øker. SiT arrangerte for første gang i 2005 en karrieredag med 28 bedrifter til stede. I 2006 var dette tallet økt til 37 bedrifter. SiT får svært positive tilbakemeldinger. Veiledningstjenesten på noen institutter har også fått sterk ros i programevalueringer.

Introduksjonshelg for nye studenter og fadderordningen evalueres og forbedres fortløpende. Det samme gjelder introduksjonsuken for utenlandsstudenter.

Studieadministrative systemer

UMB hadde besøk av Riksrevisjonen i 2006. Det ble påpekt mangler i kvalitetssikringen av studentdata. UMB har nå gjennomgått og beskrevet alle rutiner sentralt og lokalt og gjennomført tiltak i tråd med Riksrevisjonens krav.

Sammendrag av styrker og utfordringer: Akademiske ressurser og studentstøtte

Styrker

- UMBs studenter har svært god tilgang til høyt faglig kvalifiserte lærere
- Vitenskapelig ansatte publiserer aktivt og i publiseringskanaler som gir høy uttelling
- Kvinneandelen blant vitenskapelig ansatte øker
- Alderssammensetningen blant vitenskapelig ansatte er yngre enn i sektoren som helhet
- Antall studenter pr lærer er svært gunstig, bare 6,5
- Ressursinnsatsen for hver studieplass ved UMB er høy og langt over snittet for alle universitetene
- Mange små klasser gir god kontakt og kommunikasjon mellom lærer og studenter
- UMB utvider og forbedrer IKT-utstyret kontinuerlig
- ClassFronter er innført som læringsplattform i alle emner
- Bibliotekets akkvisisjon øker, med vekt på databaser og elektroniske tidsskrifter
- Den generelle studentveiledningen utvides, forbedres stadig og får gode tilbakemeldinger
- Studieveilederne har fått omfattende kompetansepåfyll
- Det er foretatt en total gjennomgang og beskrivelse av rutiner knyttet til registrering av studentdata etter besøk av Riksrevisjonen
- Det er mer enn 3 ganger så mye areal pr student ved UMB enn snittet for alle universiteter

Utfordringer

- Øke bevisstheten om og dokumentasjon av de ansattes pedagogisk kompetanse
- Øke publiseringsmengden blant de svakt publiserende instituttene
- Øke takten på den pedagogiske kompetansebyggingen
- Fortsette å forbedre kvinneandelen blant vitenskapelig ansatte
- Rekruttere riktig kompetanse for UMBs framtidige profil
- Styre bruken av økonomiske, arealmessige og personalmessige ressurser til beste for studentene
- Sørge for en riktig balanse mellom små og store klasser på alle emnenivåer
- Vurdere å redusere undervisningsmengden pr lærer for å gi tid til kvalitetsforbedring og forskning
- Fortsette med kvalitetssikring og forbedring av informasjon om studieprogrammene på internett, med vekt på hvilken kompetanse studiene gir
- Kvalitetssikre IKT-tilbudet gjennom kartlegging av dekningsgrad og brukerevaluering
- Fortsette satsingen på pedagogisk bruk av IKT slik at studenttilfredsheten øker ytterligere
- Kvalitetssikre bruken av biblioteket som undervisningsressurs bl.a. gjennom brukerevaluering
- Fortsette den positive utviklingen av generell studentveiledning
- Fullføre kvalitetssikringen av UMBs systemer for registrering av studentdata, slik at UMB oppfyller Riksrevisjonens krav

Kvalitetsområde 5

INNSATSKVALITET - DET TOTALE LÆRINGSMILJØET

Fysisk arbeidsmiljø

UMB har økt innsatsen betraktelig for å forbedre studentenes fysiske læringsmiljø gjennom oppgradering av lesesaler, kollokvierom og datasaler. I tillegg til Universitetsstyrets avsetning til læringsmiljøtiltak på 3 mill NOK, ble ytterligere 2,5 mill NOK satt av til slike tiltak i budsjettet for 2006. Sett i forhold til et tidligere anslag på behovet for renovasjon og vedlikehold av Statsbygg, er satsingen likevel å betrakte som utilstrekkelig. Et lyspunkt er renoveringen av Sørhellinga, som vil gi mange studenter og ansatte gode fysiske fasiliteter på sikt.

UMBs kvalitetssikring av det fysiske læringsmiljøet inkluderer i dag ikke en systematisk kartlegging av de faktiske forholdene. En årlig eller periodisk oversikt over faktiske forhold og avvik fra gitte standarder for luftkvalitet, arbeidsplasser for masterstudenter og andre parametre, ville være nyttig som grunnlag for å gjøre vurderinger av nødvendige tiltak.

Kvalitativ evalueringinformasjon bekrefter at UMB har alvorlige utfordringer innen det fysiske læringsmiljøet:

- UMB har fått tilbakemeldinger fra eksterne programevalueringspaneler og fra en komité fra European University Association med tung internasjonal erfaring, om at de fysiske forholdene er uakseptable
- Emneevalueringer viser at det var mange emner der studentene var misfornøyde med de fysiske forholdene. Studentene svarte i snitt negativt om hvor fornøyde de var med de fysiske forholdene, i hhv 18 % og 12 % av emner når det gjelder forelesningsrom og rom for andre læringsaktiviteter. Studentenes tilfredshet er nesten uendret over tid. Dette vurderes som uakseptable tall, spesielt for forelesningsrom.

Fasilitetenes tilstand kan i verste fall ha en betydelig negativ innvirkning på både læring, forskning og rekruttering til studieprogrammene.

I lys av disse nedslående evalueringene er det svært positivt at UMBs ledelse har begynt å utarbeide en generalplan for bygningsmassen ved UMB.

Arbeidet med revisjon av UMBs HMS system forventes også å ha positivt effekt for studentene. I det videre arbeidet vil det være viktig å avklare hvilke deler av UMBs nye HMS system som skal gjelde for studentene. Informasjon på UMBs websider om HMS og tilknyttede tema er revidert og forbedret det siste året, og studentene har fått egne HMS-sider.

Psykososialt læringsmiljø

Mye tyder på at det psykososiale læringsmiljøet ved UMB er bra. Emneevalueringer fra 2002-2005 tyder på at de psykososiale læringsmiljø i undervisningssituasjonen er svært god. Studentene sier at det er meget god kommunikasjon og dialog mellom lærer og studenter og en stor grad av samarbeid mellom studentene. Dette vurderes som en styrke som UMB kan bruke mer bevisst i markedsføring og merkevarebygging.

Nasjonale og internasjonale undersøkelser av studentenes levekår viser svært interessante trender. Konsekvensene av disse trendene bør studeres nærmere som grunnlag for UMBs utdanningsstrategier, studieprogramutvikling, samt arbeidet med studentlivet og velferden. Det blir nå utarbeidet en ny læringsmiljøundersøkelse som vil bedre vår forståelse av studentenes situasjon ved UMB.

Besøktallet for psykologen og sosionomen er stabilt eller litt nedadgående over tid. Tjenestene er spesielt verdifulle for internasjonale studenter og studenter med personlige problemer. Det var ingen innmeldte saker om seksuell trakassering fra 2004-2006.

Velferd

SiÅs driver velferdstilbudet for UMBs studenter. En brukerevaluering av SiÅs' tjenester i 2003-04 var stort sett positiv, men påviste også forbedringsbehov når det gjaldt kantinetilbudet, bokhandelen og informasjon til studentene. SiÅs har fulgt opp evalueringen med forbedringstiltak. En ny brukerevaluering vil kunne stadfeste om studentene har blitt mer fornøyde med tilbudet. En ny læringsmiljøundersøkelse vil også kunne kartlegge velferdsforhold.

Universell tilrettelegging

Universell tilrettelegging av undervisningen på en campus med så stort bygningsmessige etterslep og så gammel og verneverdig bygningsmasse stiller UMB overfor store utfordringer, spesielt mht. hvordan dette skal ivaretas i forhold til antikvariske hensyn og hvor mye ressurser man kan og bør bruke på universell tilrettelegging i denne bygningsmassen.

UMBs arbeider med universell tilrettelegging ved å:

- Implementere "Handlingsplan for studenter med funksjonshemming 2001-2010"
- Integre et universelt tilretteleggingsperspektiv i alt bygningsarbeid
- Gjennomføre enkelttiltak under læringsmiljøtiltak
- Beskrive hvorvidt studieprogrammene er universelt tilrettelegging i studieplaner
- Ordne individuell tilrettelegging for studenter med spesielle behov.

UMB har foreløpig ikke en lett tilgjengelig oversikt over rom og bygninger med ulike tilpasninger for ulike brukergrupper. Uten slike oversikter over tilgang til bygninger, rom og studieprogrammer, er det ikke mulig å måle resultatene av UMBs arbeid med universell tilrettelegging. Informasjon om bl.a. lovverk, UMBs handlingsplan og kontakter for individuell tilpasning, er lett tilgjengelig på UMBs websider.

Sammendrag av styrker og utfordringer – Det totale læringsmiljøet

Styrker

- Psykolog- og sosionomtjenester fyller et behov og blir brukt av studentene
- De psykososiale forholdene i studiene vurderes som svært gode
- Det var ingen innmeldte saker om mistanke om seksuell trakassering
- Arbeid med en ny generalplan for bygningsmassen ved UMB har begynt
- UMB gjør en vesentlig innsats for å forbedre studentenes fysiske læringsmiljø gjennom oppgradering av lesesaler, kollokvierom og datasaler
- Strakstiltak er gjennomført, finansiert av UMBs avsetning til læringsmiljøtiltak
- UMBs system for Helse-, miljø og sikkerhet (HMS) er under revisjon
- UMBs "Handlingsplan for studenter med funksjonshemming 2001-2010" blir revidert
- Informasjonen om læringsmiljø og HMS-arbeid på UMBs websider er forbedret
- Universell tilrettelegging er integrert i arbeid med bygningsrenovasjon og erstatningslokaler
- Evaluering av studentenes velferdstilbud i 2004 blir fulgt opp

Utfordringer

- Prioritere utbedring av UMBs fysiske fasiliteter høyt nok i forhold til de negative tilbakemeldingene fra studenter og eksterne evalueringspaneler
- Lage system for kartlegging av studentenes læringsmiljø inkludert fysiske forhold, psykososialt læringsmiljø, velferd og universell tilrettelegging. Kartleggingen bør omfatte både studentenes tilfredshet og faktiske forhold
- Lage en årlig rapport om læringsmiljø som inkluderer status og vurdering i forhold til gitte standarder
- Avklare hvordan studentene skal inngå i det nye HMS-systemet og sørge for at parallelle systemer blir laget for studentene om nødvendig
- Evaluere resultatene av arbeidet med universell tilrettelegging

Kvalitetsområde 6

INNSATSKVALITET: FORSKERUTDANNING

Ansvar for rammene for doktorgradsstudiene ved UMB deles mellom Studienemnda og Forskningsnemnda. Studentene blir som regel tilsatt ved et institutt. Instituttet har en sentral rolle, både som arbeidsgiver og tilbyder av opplæringsopplegget. Instituttet er videre ansvarlig for kvalitetssikring av de mange fasene i utdanningen: opptak, avtale, utdanningsplan, forskningen, veiledning, faglig miljø, seminarer og ulike trinn i avsluttende fase. Instituttet har hovedansvar for at UMBs regelverk overholdes og for dokumentasjon.

Det er vanskelig å få en god oversikt over hvordan regelverket praktiseres på instituttene. En slik oversikt vil være nødvendig framover for å kvalitetssikre doktorgradsutdanningen i alle sine faser. Et frittstående interesseorganisasjon, FODOS, ivaretas studentenes interesser og holder møter med rektoratet etter behov. Kvalitetssikringen kan styrkes ytterligere ved å innføre studentevalueringer som kan avsløre kritikkverdige forhold.

Forskningsarbeidet

UMB har etablert nye metoder for kvalitetssikring av forskningsdelen av graden i perioden 2005-2006. Forskriftene ble revidert og et nytt system med start-, midtveis- og sluttseminarer ble innført. Dette skal gi studentene bedre faglig tilbakemelding og oppfølging underveis. Foreløpige erfaringer med seminarsystemet er positive, men ordningen bør evalueres etter at den har fungert en stund.

I år ble det gjennomført en ny analyse av bedømmingene fra 93 doktorgrader tildelt i 2005 og 2006. Siste spørsmål på bedømmingsskjemaet lyder slik: *”Det utenlandske medlem sammenligner her avhandlingens nivå og omfang med tilsvarende grad i eget land”*. Svarene ble kategorisert og resultatene er presentert i Tabell 7.x i indikatorvedlegget. Dette spørsmålet gir oss en internasjonal ”benchmark” for kvaliteten i avhandlingene utover selve godkjenningen av avhandlingen.

Komitémedlemmer fra nordeuropeiske land dominerte: Sverige (14 i 2005/ 17 i 2006), Danmark (14/12), Tyskland (3/7), Finland (7/4), Storbritannia(8/8), Nederland (4/5), Canada (2/2), USA (5/4), Belgia (2/1), Irland (2/1), Sør Afrika (0/2), Australia (2/0), Frankrike (1/1), Tanzania (1/1), India (0/1), Island (0/1), Polen (0/1), Sveits (0/1), Tsjekkia (0/1), Brasil (0/1), Etiopia (1/0), Spania (1/1), Thailand (1/0) og Østerrike (1/0).

Spørsmålet var ubesvart for hhv 3 og 5 doktorander. Av disse, var det 2 kandidater hvert år som ikke hadde et internasjonal komitémedlem.

Ut fra de internasjonale medlemmers svar på dette spørsmålet ble svarene delt i tre grupper:

Gjennomsnittlig: de mente at arbeidet var ”fullt på høyde med” eller ”tilsvarer” omfang og nivå i eget land

Svak: de nevnte svakheter i omfang eller kvalitet i forhold til kriterier eget land/egen institusjon. De mente, for eksempel, at arbeidet lå i den nedre del av området som kunne godkjennes i eget land.

Sterk: de mente at arbeidet ligger høyt i forhold til egne krav og tilsvarende beste i eget land. I denne kategorien kommer bare de som utmerker seg med sterk ros. Flere fikk mer moderat ros, men ble plassert i kategori 1 da den totale bedømmingen var ikke full så entusiastisk.

Alle 97 avhandlinger ble godkjent. Det er derfor nesten umulig for et komitémedlem å svare at avhandlingen ikke tilsvarende en standard som ville bli godkjent i deres hjemland. Sett i lys av dette, er det en forholdsvis høy andel, ca. 18 % eller 18 av 97 avhandlinger, som nevner vesentlig svakheter i forhold til standarden i hjemlandet.

Komitémedlemmene nevnte bl.a. svakheter i den innledende teoretiske delen, litteraturgjennomgangen, integrering og tolkning, overordnet mål for arbeidet, mangel på nye

teoretiske bidrag, for lavt nivå og kvalitet i artikler, manglende korrektur og andre presentasjonssvakheter, manglende klarhet i ulike fagfelts bidrag i tverrfaglige arbeidet, og lite empirisk detalj.

Denne kommentaren er et eksempel:

"While each of the papers submitted for the thesis are individually compelling, and the datasets/analyses appear sound and appropriate, the synopsis to the collated papers was not, perhaps, as incisive as it could have been. What is lacking is a robust conceptual model that links the separate strands of the work more closely together and strengthens the theoretical context."

Omtrent like mange avhandlinger ble vurdert som sterke (17 av 97 eller ca. 17 % av de godkjente avhandlingene). Dette er en klar bekreftelse på høy kvalitet i doktorgradutdanningen. En ganske stor andel av doktorander blir bedømt i internasjonal toppklasse. Disse avhandlingene ble bedømt som spesielt gode på grunn av nettopp de samme egenskaper som manglet i de svake oppgavene. Avhandlingene ble ikke betraktet som utmerket på grunn av mengden arbeid, antall artikler eller mestring av analysemetoder og statistikk. Det som ga kvalitetsuttelling var god teoretisk oppbygging, klare hypoteser, klar sammenheng mellom artiklene, en god syntese, relatering av resultatene til et større fagfelt, og ikke minst at arbeidet utgjør et vesentlig bidrag til fagfeltet internasjonalt.

Det kom også fram i kommentarene at PhD graden og løpet fram til graden varierer vesentlig fra land til land. Danmark er kanskje landet som ligner mest på Norge. Sverige har et lengre doktorgradsløp på 4 år og svenske komitémedlemmer justerte sine forventninger tilsvarende. Krav til kursarbeid og forventninger til skriveformen varierer også. Noen land stiller høyere forventninger til at arbeidet bindes sammen med en integrerende teoretisk innledning, syntese av forskningsfeltet og diskusjon av forskningens teoretisk betydning sett som en helhet.

Mønsteret er at UMBs doktorgrader holder en internasjonal standard, spesielt når det gjelder omfang og publisering. En vesentlig andel av avhandlingene kan likevel forbedres med hensyn på teoretisk oppbygging, helhet, tolkning og teoretisk bidrag til fagfeltet. Tverrfaglige tilnærminger er også en utfordring for både kandidat og veiledere.

Sammendrag av styrker og utfordringer – Forskerutdanning

Styrker

- UMBs doktorgrader holder internasjonal standard
- Mange av avhandlingene blir vurdert i internasjonal toppklasse
- Regelverket for doktorgradsstudiene er revidert og oppdatert
- Et system med 3 seminarer i løpet av studiet er innført for å kvalitetssikre forskningsdelen av forskerutdanningen
- Interesseorganisasjonen FODOS møter med rektoratet etter behov og tar opp aktuelle saker
- Forskerskoler er vedtatt etablert og er utlyst
- Introseminar for nytilsatte stipendiater er igangsatt
- Alle doktorgradsstudentene får tilbud om skrivekurs

Utfordringer

- Kvalitetssikre alle elementer og faser i doktorgradsstudiene
- Gjennomføre brukerundersøkelser blant doktorgradsstudentene
- Utrede hvordan UMB kan utforme sine doktorgradsprogrammer slik at de oppfyller NOKUTs krav til studieplaner og følger internasjonale føringer
- Bruke bedømmelseskomiteenes tilbakemeldinger systematisk for å forbedre kvaliteten i UMBs doktorgradsutdanning
- Klargjøre den interne finansieringen av 400-emner
- Fortsette arbeidet med etablering av forskerskoler
- Videreutvikle og evaluere ordningen med 3 faste seminarer i opplæringsperioden

Kvalitetsområde 7

INNSATSKVALITET: INTERNASJONALISERING AV UTDANNING

Internasjonale nettverk

Med sin høye prosent av registrerte studenter med ikke-norsk statsborgerskap og et rimelig høyt nivå av inn- og utveksling sammenlignet med andre universiteter, kan UMB karakteriseres som mer internasjonal enn de fleste. Inn- og utveksling av ansatte ligger på et nivå som tåler sammenligning med andre universiteter i Norge. UMB har også innarbeidede rutiner som sørger for god informasjon og tilrettelegging for både innreisende og utreisende studenter.

Det er et mål å tiltrekke flere gjesteforskere, da forholdet mellom inn- og utveksling av vitenskapelig ansatte på avtaler bare er ca. 0,5. Antall innreisende studenter har også stagnert. Det er behov for målrettet strategisk arbeid, for eksempel arbeidet med utvikling av et sommeruniversitet, for å øke antall innreisende studenter.

UMB tilbud av emner og studieprogrammer som tilbys på engelsk vurderes som imponerende stort. For å konkurrere om internasjonale studenter må tilbudet være ”uimotståelig”. Det må være samfunnsrelevant og aktuelt, tiltrekkende, innovativ og holde høy kvalitet på alle måter. Styrking av arbeidet med europeiske mastergrader og annet samarbeid for å lage fellesgrader med eksepsjonell kvalitet, er en mulig måte å nå dette målet på.

Med utgangspunkt i UMBs internasjonale nettverk, ligger forholdene til rette for et enda høyere internasjonalt aktivitetsnivå. Eksempler på slike nettverk er NOVA-samarbeidet, muligheter til å delta i European League for Life Science Universities (ELLS); EU, nettverk med institusjoner i utviklingsland og land med overgangsøkonomi, og nettverk på individuell og faggruppenivå. Disse nettverkene er en konkurransefordel som kan utnyttes mer enn i dag i både undervisning, forskning, alle slags utviklingsarbeid og utvekslingsmuligheter for UMBs studenter og lærere.

Arbeidet med å styrke allianser og partnerskap med gode universiteter har overordnet viktighet. Det er særdeles viktig at UMB lykkes i samarbeidet med Universitetet i Minnesota. Generelt sett bør UMB intensivere arbeidet med å få til et mindre antall avtaler med utenlandske universiteter der vi har kvalitetssikret innholdet i undervisningen de kan tilby våre studenter, og der vi arbeider aktivt med å utvikle pakker på hva vi kan tilby deres studenter.

Internasjonalt nivå og innhold i studiene

UMB er blant de få i Norge som bruker eksterne, internasjonale programevalueringer som benchmarking av internasjonal kvalitet i våre studietilbud. Evalueringsprosessen er i seg selv lærerikt, og resultatene svært nyttige. Resultatene er omtalt andre steder i denne rapporten.

UMB kan bli mer bevisst på å utvikle og profilere det internasjonale innholdet i studiene. Nordiske, europeiske og globale forhold innenfor UMBs fagfelt kan integreres fullt ut i studieprogrammene. Dette kan kvalitetssikres bedre, som for eksempel gjennom måten vi beskriver og godkjenne studieplaner på, student programevalueringer og eksterne programevalueringer. Det samme gjelder internasjonale forhold i studentlivet og miljøets eller på campus.

Tilrettelegging og kvalitet

I år ble det gjennomført en delanalyse av rapporter fra utreisende UMB studenter til National Database for Exchange Students. De rapporterer at de får god veiledning, spesielt fra ”internasjonal seksjon” og fra instituttene, men at lærerne er lite hjelpsomme i forberedelsesfasen.

I år ble det også gjennomført en analyse av alle bachelorgrader som ble tildelt i 2005 når det gjelder poeng tatt ved andre studiesteder. Studiemønsteret varierte fra program til program. En god del studenter hadde flotte utenlandske studieopphold og utnyttet fullt ut de faglige muligheter som utvekslingsoppholdet ga. Men mange av studentene tok færre enn 30 studiepoeng. Studentenes rapporter til National Database viser at ganske mange av utvekslingsstudentene mente at undervisningen og det faglige læringsutbyttet var middelmådig. Ytterligere forbedringer av faglig veiledning og kritisk vurdering av oppholdsforslaget før reisen, kan redusere forekomsten av slike suboptimale studieopphold.

Sammendrag av styrker og utfordringer – Internasjonalisering av utdanning

Styrker

- UMB har mange og sterke internasjonale nettverk
- Nivået på studenter og ansattes ut- og innveksling er tilfredsstillende i forhold til sektoren
- Internasjonale evalueringer viser at studiene har et solid internasjonalt faglig nivå
- UMB har godt utviklede støttefunksjoner tilknyttet internasjonal virksomhet
- Forholdsvis mange bachelorstudenter integrerer et utenlandsopphold i graden
- Omfanget av emner og studieprogrammer på engelsk er stort (37 %)
- Summer University tilbys for første gang i 2007
- Institutt for økonomi og ressursforvaltning og Noragric har tett undervisningssamarbeid med utviklingsland i regi av NORAD
- UMB har mange studier med global relevans
- UMBs campus er internasjonal, med mange ikke-norske borgere og en inspirerende internasjonal ånd

Utfordringer

- Holde høyt trykk med å utnytte og utvikle internasjonale faglige nettverk, for eksempel samarbeidet med Universitetet i Minnesota
- Utvikle flere utvekslingsavtaler med topp utdanningsinstitusjoner internasjonalt
- Få tak i flere innreisende studenter og gjesteforskere
- Følge opp kritiske signaler fra internasjonale evalueringer om styring av utdanningsvirksomheten og om oppbygging og relevans i studieprogrammene
- Styrke lærernes rolle som veiledere og informanter for studenter som vil reise til utlandet
- Sikre at flest mulig studenter som har et utenlandsk studieopphold får maksimalt faglig og personlig utbytte av oppholdet
- Utvikle tilbud til innreisende studenter som holder høy og synlig nok kvalitet, til å kunne konkurrere om de mobile internasjonale studentene
- Samarbeide med sterke institusjoner i utlandet om fellesgrader for å oppnå uimotståelig kvalitet og tiltrekningskraft
- Videreutvikle det internasjonale faglige innholdet i UMBs studieprogrammer
- Videreutvikle de internasjonale kvalitetene i campusmiljøet

Kvalitetsområde 8

RESULTATKVALITET - KANDIDATKVALITET

Kanskje det mest interessante kvalitetsområde av alle er *resultatkvalitet*.

- Fullfører studentene studiene, består de og får de graden innen normert tid?
- Hvilken kompetanse sitter kandidatene igjen med til slutt?
- Hva slags relevans har denne kompetanse relatert til fagfeltet, til den i stadig økende grad globaliserte verden, og i forhold til kandidatens karriere og livslang læring?

Dette er vanskelig spørsmål å svare på, men det finnes noen indikatorer som kan gi noen svar:

- Gjennomføring av emner og programmer innen normert tid forteller noe om tempoet i læringen og om studentene lykkes i studiene
- Når kompetansemålene for emner og programmer er klart, vil selve karaktergivningen og oppgavebedømmingen i seg selv være et mål for om læringsmålene er oppnådd
- Innholdet i vitnemålet forteller noe om internasjonal kompetanse og i noen tilfeller om yrkeskompetanse
- Med utgangspunkt i en klar beskrivelse av programmets og emnenes mål kan et eksternt programevalueringspanel eller faglige referansepaneler gjøre vurderinger av om målene er relevante i forhold til dagens samfunnsforhold og fagfeltets utvikling
- En spørreundersøkelse ved kandidater og deres arbeidsgivere etter endt utdanning, kan gi et godt bilde av hva kandidaten sitter igjen med og hvor relevant kompetansen er.

Vedlegg 6 oppsummerer tilgjengelig informasjon på disse punktene. UMB gjennomfører ikke systematisk kandidatundersøkelser og arbeidsgiverundersøkelser. Denne rutinen vil kunne gi et bedre grunnlag for vurdering av resultatkvalitet.

Progresjon og gjennomføring

UMBs studenter har god progresjon i studiene, regnet i gjennomsnittlig poengproduksjon. Poengproduksjonen er også økende blant bachelorstudentene. Mange bachelorkandidater bruker lenger tid på graden enn normen, 1 semester i snitt (1,4 semestre for de som har et studieopphold i utlandet).

I år ble det gjennomført en analyse av det første kullet med bachelorstudenter etter kvalitetsreformen (tatt opp i 2003- får graden i 2006). Resultatene omtales i kvalitetsområde 1 Inntakskvalitet. Det ble konstatert både et stort frafall og utbredt forsinkelse.

Vi har ikke kartlagt forsinkelser blant masterstudentene, men tallene viser at studiepoengsproduksjonen synker. Det er sannsynlig at det også er store forsinkelser her. Tradisjonelt sett har tidligere NLH hatt svært lavt frafall blant studentene. De aller fleste som begynte, fullførte også studiet. Det kan være verdt å fundere over hvorfor vi har nærmet oss snittet mht. frafall. Kan det ha sammenheng med 3+2 organiseringen ?

Doktorgradsstudentene er også forsinket, med 1 år i snitt netto studietid (alle) og 1,4 år i snitt for kvinnelige doktorander (Etatstyringsdata 2005).

Studentene studerer ofte svært ujevnt fra semester til semester. De tar pauser for å reise, arbeide og for andre formål. At studenter i dag har et mangfoldig liv, understrekes også av nasjonale og europeiske levekårsundersøkelser. Ved å studere vitnemålene nærmere og undersøke studieløp i fokusgrupper, kan UMB få en bedre forståelse for ulike typer læringsløp og sette inn tiltak slik at forsinkelser kan unngås.

Faglig læringsutbytte

UMBs system for ekstern sensur sikrer at studentene har fått læringsutbyttet de skal, når de får tildelt karakteren bestått eller bedre. Men hva denne kompetansen egentlig består av er ikke alltid klart. Minst 2 eksterne programevalueringspaneler har påpekt at kompetansemålene for studiene er uklare. En mer presis beskrivelse av læringsutbyttet studenten skal få i hvert emne vil også gjøre oss sikrere på at studenten får riktig og relevant kompetanse, og at dette kommuniseres klart til framtidige arbeidsgivere.

Internasjonal kompetanse

Forholdsvis mange av UMBs kandidater har gjennomført utenlandsstudier som inngår i graden. Av 285 studenter som fikk bachelorgraden i 2005, hadde 27 % (77) studiepoeng fra et utenlandsk studieopphold integrert i graden. Av disse hadde ca. 32 % et semester fulltidsstudium eller mer i utlandet, 44 % hadde 15-20 studiepoeng og 23 % hadde mindre enn 15 studiepoeng. Det indikerer at mange får en god internasjonal kompetanse. Det er stor variasjon mellom studieprogrammene i hvor mye studentene reiser.

Flere og bedre utvekslingsavtaler og bedre informasjon og veiledning til studentene, er tiltak som kan sikre at flere får et optimalt utenlandsk studieopphold.

Yrkeskompetanse

”Yrkeskompetanse” er viktig, men dette er ikke godt definert, og vi har følgelig lite objektiv informasjon om dette. Praksis er ikke lenger en vanlig del av UMBs studier, slik det har vært før. Mange studenter får arbeidskompetanse utenfor studier, men vi har ikke oversikt over dette. Noen studenter får ledelseskompetanse gjennom emnet ”Studenter i ledelse.” Det er en utfordring å få klarlagt hvilken kompetanse som kjennetegner UMB-kandidaten som en nyttig fagperson og synliggjøre og kvalitetssikre dette, for eksempel gjennom måten vi beskriver studieprogrammer og emner på.

Kvalitet på masteroppgaver og PhD avhandlinger

Alt tyder på at kvaliteten på PhD avhandlinger er god og til dels svært god i et internasjonalt perspektiv. Det er likevel rom for forbedring når det gjelder cirka 20 % av oppgavene (se forrige kvalitetsområde: Forskerutdanning).

På tilsvarende måte ville det være mulig å se nærmere på karaktergivningen og bedømmingen av masteroppgavene, for å forbedre kvaliteten.

Karriereutvikling

UMB og instituttene innhenter vurderinger av studienes relevans gjennom eksterne programevalueringer, ulike typer brukerkontakt og samarbeid med samfunnsinteresser under utvikling og revisjon av studieprogrammer.

Det er i tillegg behov for systematiske kandidatundersøkelser og arbeidsgiverundersøkelser. Dette vil gi pålitelig informasjon om kandidatenes karriereløp og utdanningens samfunnsrelevans.

Sammendrag av styrker og utfordringer - Kandidatkvalitet

Styrker

- UMB har høy poengproduksjon pr registrert student sammenlignet med andre læresteder i Norge, spesielt på bachelornivå
- At læringsutbyttet fra studiene er godt bekreftes gjennom bruk av ekstern sensor, eksterne programevalueringer og karakterer
- Subjektive tilbakemeldinger om kandidatenes kompetanse fra brukerpaneler og eksterne evalueringskomitéer er generelt positive
- 27 % av de som fikk en bachelorgrad i 2006, hadde internasjonal kompetanse fra et utenlandsk studieopphold
- Den faglige kvaliteten i PhD-avhandlingene bedømmes positivt og til dels svært positivt i forhold til standarder i andre land

Utfordringer

- Kartlegge bachelorstudentenes studieløp og sette inn tiltak som kan redusere frafall og forsinkelser
- Kartlegge masterstudentenes studieløp og sette inn tiltak som kan redusere frafall og forsinkelser
- Sette inn tiltak som kan redusere forsinkelsene som er påvist for doktorgradsstudenter
- Integre mulighet for utenlandsstudier i eksempelplaner slik at studenter som reiser ut ikke blir forsinket i studiene
- Avklare og beskrive hvilken kompetanse studentene får gjennom studiene i alle studieprogrammer og relatere dette til kompetansen som fagfeltet og arbeidslivet etterspør
- Innhente systematisk informasjon om kandidatenes karriereløp etter endt studium ved UMB
- Innføre samarbeidsfora og kvalitetssikringsrutiner som kan gi informasjon om kandidatenes og arbeidsgiveres vurdering av kompetansen studentene får i studiene og hvor relevant kompetansen er for samfunnet og arbeidslivet
- Bidra til at en større andel av UMBs utvekslingsstudenter får solid internasjonal kompetanse gjennom et studieopphold på minst 1 semester fulltidsarbeid

Del 2. Oversikt over studiekvalitetsarbeidet

Internasjonale trender i kvalitetssikring i høyere utdanning

UMB etablerte sitt system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten (KSU) i 2003 med fokus på nasjonale krav og UMBs egne behov og ønsker. Rammene for kvalitetsarbeidet i dag er mer internasjonale og til dels politisert. Mange aktører engasjerer seg i kvalitetsdebatten: OECD, UNESCO, den Europeiske Kommissjonen, den Europeiske Universitetsforbundet EUA, tilsvarende organisasjon for høyskoler EURASHE, den Europeiske kvalitetssikringsassosiasjonen ENQA og studentorganisasjoner.

Dette utgjør et skiftende terreng der det gjelder å holde seg orientert om ”beste praksis” i Europa. I tillegg til å være oppdaterte, må UMBs kvalitetssikringssystemer være enkle, brukervennlige og ha konkret nytteverdi for UMBs ledelse, studenter og ansatte.

European Association for Quality Assurance in Europe (ENQA) har fått en stadig mer førende rolle når det gjelder krav til kvalitetssikring. Norsk kvalitetssikringspolitikk ved NOKUT, blir løpende justert i tråd med signaler fra blant annet ENQA. ENQAs retningslinjer for kvalitetssikring⁵ ble tatt inn i den norske forskriften om kvalitetssikring med virkning fra 25.01.06. NOKUT slår fast i den nye forskriften at ENQAs standarder og retningslinjer gjelder for norske høyere utdanningsinstitusjoner.

Med utgangspunkt i Europeiske standarder (ENQAs retningslinjer) stiller den reviderte norske forskriften blant annet krav om at alle norske høyere utdanningsinstitusjoner skal ha:

- en eksplisitt strategi for utvikling av kvalitetskultur
- et informasjonssystem med viktig informasjon for kvalitetsstyring
- ordninger for regelmessig evaluering og godkjenning av studieprogrammer
- en offentlighetspolitikk.

Vedlegg 3 er et notat som presenterer og drøfter ulike trender innen kvalitetsarbeid i høyere utdanning som UMB må orientere seg mot i utforming av kvalitetssystemet, og som vi kan forvente vil prege kvalitetstenkningen i årene framover. Blant de viktigste trendene er Lisboaaprosessen og Bolognaaprosessen, økt fokus på ”kulturskole,” økt fokus på styringskvalitet, krav til transparens, behovet for både kvantitativ og kvalitativ styringsinformasjon og nye måter å beramme utdanningens innhold ved hjelp av kvalifikasjonsrammeverk og kompetanseorientering.

Utvikling, revisjon og implementering av UMBs system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten (KSU)

Studieavdelingen har gjennomgått UMBs kvalitetssikringssystem og laget et forslag til omstrukturering med vekt på forenkling, i tråd med årsplan for 2006. Det foreligger en arbeidsmodell (Vedlegg 2) som viser den nye strukturen med et redusert antall kvalitetsområder. Kvalitetsområder er inndelt i inntakskvalitet, innsatskvalitet og resultatkvalitet.

I revisjonsarbeidet blir det lagt vekt på internasjonale trender i kvalitetssikring av høyere utdanning og tilpasning av UMBs system til disse. Det blir tatt spesielt hensyn til nye krav og retningslinjer i regi av ENQA. For hvert kvalitetsområde og nøkkelement vil det bli oppgitt referanser som begrunner et behov for kvalitetssikring.

⁵ ENQA 2005. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area.

Det blir også utarbeidet et sett med indikatorer som vil inkludere både kvalitative og kvantitative vurderinger av studiekvalitet. Bare ”rammen” i arbeidsmodellen brukes her, siden detaljene er under utarbeiding og ikke har vært drøftet i organisasjonen eller behandlet i universitetets organer.

Arbeidsmodellen for den nye strukturen har samme brede dekning av studentenes studieopplevelser som det opprinnelige systemet. Med utgangspunkt i føringer fra NOKUT og ENQA, blir det lagt større vekt på organisasjonens strategi og virkemidler for kvalitetsutvikling og på resultat kvalitet. Under revisjonen er det et mål at:

- Systemet oppfylder kravene til ulike nasjonale og internasjonale organer samt UMBs eget behov for styringsinformasjon
- Evalueringinformasjon som innhentes, ivaretar studentenes, fagfeltets og samfunnets perspektiv.
- Systemet er innrettet for å stimulere utvikling av en kvalitetskultur i alle ledd i organisasjonen som har befatning med studentene.

Flere andre kvalitetsprosjekter ved UMB grenser inn til området som dekkes av KSU. Det vil være en fordel å samarbeide og se sammenhenger mellom systemene for å sikre godt samspill og unngå dublering. Det gjelder for eksempel:

- et styringsindikatorsett
- helse- miljø- og sikkerhetsarbeid
- kvalitetssikringssystem for forskningsvirksomheten
- UMB-strategier som berører studiekvalitet og kvalitetsutvikling
- miljøstyring
- risikostyring.

Nye og reviderte evalueringsrutiner

Utover arbeidet med omstrukturering og forenkling av KSU, ble flere kvalitetssikringsrutiner utviklet og behandlet i universitetets organer i 2005 og 2006:

- ny rutine for veiledning av masteroppgavestudenter
- rutiner for kvalitetssikring av fysisk læringsmiljø
- revisjon av rutinen for ekstern programevaluering med oppfølging
- brukerevaluering og revisjon av emneevalueringsskjema.

Et forslag til revisjon av kriteriene for programgodkjenning er påbegynt med utgangspunkt i NOKUT forskrifter og føringer fra ENQA. Det vurderes blant annet å skjerpe kravene til beskrivelse av kompetansen studentene skal få, ekstern medvirkning i programutforming og tilbud om utenlands studieopphold til alle programstudenter.

Et system for elektronisk tilrettelegging av kvalitetssystemet (Extend Quality System) ble vurdert i 2005 men ble ikke valgt, blant annet fordi det ble vurdert som ikke enkel nok i bruk.

For lettere å kunne ta ut informasjon fra emneevalueringer fra høsten 2002 til høsten 2005, ble disse dataene lagt inn i en felles database. De første analysene presenteres i vedlegg 6. Avdelingen benyttet seg av UMBs statistisk kompetanse v/ førsteamanuensis Torfinn Torp, Institutt for kjemi, bioteknologi og matvitenskap, under deler av analysearbeidet.

Organisering av arbeidet med kvalitetssikring

Under omorganiseringen av studieavdelingen ble den koordinerende funksjonen for kvalitetssikringssystemet først plassert i enheten for internasjonalisering og kvalitetssikring, men ble senere tatt ut av enheten og plassert direkte hos studiedirektøren. Ansvar for kvalitetssikringssystemet ligger nå hos studiedirektøren. Ressursrammen er, utover studiedirektørens tid, størsteparten av en seniorrådgiverstilling og en konsulentstilling.

Ansvar for operasjonalisering av kvalitetssikringsrutiner ligger nå i de ulike enhetene med ansvar for ulike funksjoner (se tabellen under). Miljøene er sterkt involvert i både utvikling og implementering av kvalitetssikringsrutinene.

Ulike framgangsmåter ble brukt i rutineutvikling og evaluering:

- Saksbehandler utarbeidet et forslag i samarbeid med de som har ansvar for et område. Eksempel: kvalitetssikring av FS, kvalitetssikring av fysisk læringsmiljø, revisjon av programgodkjenning.
- Studienemnda eller læringsmiljøutvalget satte ned en komité som utarbeidet et forslag, ofte basert på en brukerundersøkelse. Eksempel på dette er kriterier for 100-, 200- og 300-nivå emner, revisjon av emneevalueringsskjemaet, standarder for studentarbeidsplasser og vurdering av om emneevaluering bør være obligatorisk.
- Arbeidet ble organisert som prosjekt når området som skal kvalitetssikres var stort og medvirkning måtte sikres. Eksempel: nytt HMS-system.

Elementer i kvalitetssystemet	Ansvar for operasjonalisering
Systemansvar, revisjon og systemutvikling	Studiedirektøren
Forskrifter, emne- og programgodkjenningsrutiner	Studiedirektøren
Emneevalueringer	Enhet for studieadministrative systemer
Kvalitetssikring av FS	Enhet for studieadministrative systemer
Ekstern programevaluering	Enhet for internasjonale programmer og nettverk
Totalt læringsmiljø, undersøkelser og læringsmiljøutvalg	Enhet for opptak og studentservice (SiT)
Informasjon til studiesøkende	Informasjonsavdelingen
Helse-, miljø og sikkerhet, omfatter studentene	Personal- og organisasjonsavdelingen
Eksamen, sensorbruk	Enhet for opptak og studentservice (SiT)

Årsrapport om studiekvalitet

Dette er UMBs fjerde årsrapport om studiekvalitet. Rapporten følger samme mal som fjorårets rapport som ble godt mottatt av universitetsstyret, med disse endringene:

- 1) Tidsrommet rapporten gjelder for, er kalenderårene 2005 og 2006 istedenfor studieåret som i de forrige rapportene. Dette gir en bedre integrering i eksisterende rapportssystemer og mer pålitelige data. Det gjelder spesielt instituttens årsrapporter og rapportering av kvalitetssikret data til Database for høyere utdanning (DBH). Institutter og UMB vil også få bedre muligheter til å drøfte rapporten og utarbeide oppfølgingstiltak som kan integreres i årsplanene for året etter.
- 2) En større andel av dataene i rapporten er kvalitetssikrede data.
- 3) Resultater av en rekke nye analyser er inkludert
- 4) Rapporten er inndelt tematisk etter en ny og forenklet versjon av UMBs kvalitetssystem som er beskrevet i forrige avsnitt. Den gamle strukturen og forslag til ny struktur finnes i Vedlegg 1 og 2.
- 5) En ny tabellarisk oversikt viser hvilke tiltak som ble iverksatt for å følge opp fjorårets årsrapport
- 6) Viktige internasjonale føringer innen kvalitetssikring som vil ha konsekvenser for UMBs kvalitetssikringsarbeid drøftes i Vedlegg 3.

Instituttene studie kvalitetsarbeid

Alle institutter har innarbeidet vurderinger av studie kvalitet og tiltak innen studie kvalitet i sine årsrapporter og årsplaner. Årsplanene beskriver et bredt spekter av tiltak, for eksempel:

- revisjon av programmer og emner
- utvikling av nye programmer i samarbeid med samfunnsaktører
- ekstern evaluering av studieprogrammer
- instituttinterne undersøkelser og egne evalueringer
- oppfølging av tidligere programevalueringer
- forbedringstiltak for å følge opp emneevalueringer
- pedagogisk kompetansebygging og utviklingsarbeid
- tiltak for å styrke bruken av IKT i undervisning
- forbedring av det fysiske læringsmiljøet
- tiltak for å styrke det psykososiale miljøet
- tiltak for å forbedre studiemateriell.

Ledelsen drøftet studie kvalitetsarbeidet med instituttene i alle styringsdialoger, med vekt på instituttene tiltak for å forbedre emner som fikk svake evalueringer fra studentene.

Oppfølging av årsrapport om studie kvalitet 2004-05

I år er oppfølgingen av årsrapporten fra i fjor systematisert i følgende tabell. For hver utfordring som ble påpekt i rapporten er det ført opp tiltak som ble gjennomført i 2005 og 2006.

Oppfølging av Årsrapport om Studiekvalitet 2004-05

Utfordring, fra Årsrapport 2004-05	Oppfølging 2005 og 2006
<p>STUDIETILBUD</p> <ol style="list-style-type: none">1) markedsføre studiekvalitet ved UMB for å ytterligere øke inntakskvalitet på studenter2) revidere studieprogrammer for å øke rekruttering og sikre samfunnsrelevans3) tilpasse tilbudet av emner og programmer til studenttall og ressurser4) styrke bruken av fagengelsk hos studenter og lærere5) forbedre emnelitteraturen og øke studentenes tilfredshet6) synliggjøre og øke det internasjonale innholdet i emner og studieprogram7) tilrettelegge egnede emner og semesterpakker på engelsk for gjestestudenter8) tilpasse UMBs utdanninger til europeiske krav og standarder9) fortsette pedagogisk utviklingsarbeid for å øke studentenes læringsutbytte fra forelesninger og andre læringsmetoder10) fortsette utvikling av IKT-støttet undervisning11) fortsette oppfølging av emneevalueringer og programevalueringer for å sikre kvalitet og studenttilfredshet i alle emner12) fortsette utbedring av undervisningslokaler for forelesninger og andre aktiviteter13) få mer bevissthet i organisasjonen om studentevaluering og karaktersetting14) identifisere strategier som kan øke EVU-virkomheten	<ol style="list-style-type: none">1) Rekrutteringsplan for perioden 2005-2007 ble utarbeidet, men studiekvalitet var ikke synlig i planen2) Løpende revisjon. Prosessen med en totalgjennomgang av programporteføljen og studieretninger hadde fokus på studentrekruttering. Samfunnskontakter, eksterne brukerpaneler, eksterne evalueringskomiteer og brukerundersøkelser sto sentralt i programrevisjoner3) Budsjettmodellen skulle gi den ønskede effektivisering4) Fagengelsk var satsingsområde for kompetansebygging for lærere. Språkportal for studenter og lærere ble lansert.5) Ingen sentrale tiltak. Faglærers og instituttets tiltak ble ikke kartlagt.6)) Ingen sentrale tiltak. Faglærers og instituttets tiltak ble ikke kartlagt.7) Antall emner på engelsk økte. Katalog over kurstilbud på engelsk ble gitt ut i 2006.8) ECTS og Diploma Supplement ble innført i 2003. Co-cutelleordninger på individuell basis for PhD studenter. Deltakelse i Erasmus Mundus mastergrad i husdyrfag. Kontinuerlig kompetansebygging og utviklingsarbeid innen fellesgrader. NOMA søknader.9) Pedagogikk var satsingsområde for kompetansebygging10) ClassFronter ble innført som læringsplattform i alle emner. Prosjektarbeid innen IKT og pedagogikk. IKT var satsingsområde for kompetansebygging.11) Ledelsen kontrollerte oppfølgingen i styringsdialog. Resultater og oppfølging ble rapportert i Årsrapport om Studiekvalitet. Oppfølgingsplaner for programevalueringer ble behandlet i universitetets organer.15 programevalueringer ble gjennomført i 2005 og 2006:<ul style="list-style-type: none">-3 engelske masterprogrammer ved Noragric og Institutt for økonomi og ressursforvaltning: Development studies, Development Resource Economics og Management of Natural Resources and Sustainable Agriculture (MNRSA).-5 programmer ved Institutt for Naturforvaltning: Økologi og naturforvaltning (B), Skog, miljø og industri (B), Økologi (M), Naturforvaltning (M) og Skogfag (M)-2 programmer ved Institutt for Plante- og miljøvitenskap: Plantevitenskap (B) og Plantevitenskap(M)-5 programmer ved Institutt for økonomi og ressursforvaltning og Institutt for Naturforvaltning: Økonomi og administrasjon (B) og (M), Økonomi og ressursforvaltning (B) og (M) og Skogindustriell økonomi (M).12) Læringsmiljøutvalget prioriterte bruken av midler til læringsmiljøtiltak. Et omfattende arbeid med forbedring av studentenes læringsmiljø ble iverksatt i forbindelse med renovasjon av TF-kvartalet, Tårnbygningen, Sørhellinga og i forbindelse med erstatningslokaler som skal tjene i en årrekke framover. Undervisningssaler, lesesalplasser, dataarbeidsplasser, tilrettelegging med trådløs nettverk, infrastruktur i undervisningssaler/grupperom/kollokvierom og universell tilrettelegging (teleslynge med mer) ble vektlagt.

	<p>13) Ledelsen tok opp karaktersetting i styringsdialog. En fagansatt deltok i nasjonal karakterpanel. Systemet LIST ble innført, der karakteranalyse inngår.</p> <p>14) Det ble gjort innsats for å videreutvikle EVU-tilbudet for å omfatte alle UMBs kjerneområder. Det ble utviklet kurs for lærere og næringslivsamarbeidet innen 4-6 prosjektområder ble styrket.</p>
FAGLIG VEILEDNING	<p>Veiledningsressursene ble økt vesentlig i forbindelse med kvalitetsreformen.</p> <p>Studentveiledning ved instituttene og SiT ble utviklet løpende. Alle studieveiledere fulgte undervisning i et 10 studiepoengs kurs i veiledningspedagogikk i 2005. Alle studieveiledere deltok i kurs om coaching på 12 dager pluss individuell opplæring i 2006. Forum for Studiesaker var kompetansebyggende for studieveiledere</p>
ARBEID MED MASTERGRADSOPPGAVER 1) videreutvikle og implementere kvalitetssikringen av mastergradsarbeidet 2) følge opp eksterne programevalueringer med forbedringstiltak	<p>1) Det ble innført en ny rutine for veiledning av masteroppgavestudenter</p> <p>2) IØR, Noragric og sentraladministrasjonen fulgte opp programevalueringer av tre engelske masterprogrammer. INA og IPM begynte oppfølgingen av sine programevalueringer.</p>
ARBEID MED DOKTORGRADAVHANDLINGER 1) videreutvikle og implementere kvalitetssikringen av doktorgradsarbeidet	<p>1) PhD forskriften med utfyllende bestemmelser ble revidert Et opplegg med start-midt- og sluttseminar ble integrert i forskriften og implementert</p> <p>Ledelsen innførte et nytt halvårlig møte med nye PhD studenter</p> <p>Forskerskoler ble vedtatt etablert og utlyst</p> <p>Nytt kurs i Academic Writing ble tilbudt alle PhD studenter</p> <p>PhD studenter fikk tilbud om språkopplæring og kursing om posterproduksjon</p>
AKADEMISKE RESSURSER 1) bruke personaleressursene effektivt 2) fortsette kompetansebygging innen språk, IKT og pedagogikk	<p>1) Ingen særskilte tiltak utover budsjettmodellen</p> <p>2) Instituttene hadde tilgang til midler for kompetansebygging innen disse områdene</p>
UTDANNINGER TATT VED ANDRE LÆRESTEDER 1) utvikle måter å kvalitetssikre utdanning tatt ved andre læresteder 2) videreutvikle avtaleverk med utdanningsinstitusjoner	<p>1) Instituttene hadde ansvar for godkjenning av eksterne studiepoeng</p> <p>2) Nasjonale og internasjonale avtaler ble utviklet</p>
FYSISK LÆRINGSMILJØ 1) Fortsette utbedringsarbeidet når det gjelder rom for forelesning og andre aktiviteter 2) Utvikle kvalitetssikring som kan gi informasjon om inn klima, studentarbeidsplasser med mer	<p>1) Se punkt 12 under ”studietilbud”</p> <p>2) Kvalitetssikringsrutiner for fysisk arbeidsmiljø ble vedtatt</p> <p>3) En arbeidsgruppe utredet en standard for studentenes arbeidsforhold</p> <p>4) UMB satset på å utbedre de fysiske forholdene i forbindelse med renovasjoner, og la derfor ikke opp til kartlegging av forholdene overalt.</p> <p>5) Arbeidet med en langsiktig generalplan for UMBs bygningsmasse ble startet</p> <p>6) Krav til godt inn klima og akustikk ble ivaretatt i renovasjonsarbeid og i alle nybygg</p> <p>7) Det ble utarbeidet en oversikt over datasaler, bibliotek og lesesalplasser</p>

<p>INFORMASJON, BIBLIOTEK OG IKT</p> <p>1) videreutvikle og evaluere ”Athene” 2) kvalitetssikre området, for eksempel ved hjelp av brukerevalueringer og fagevalueringer</p>	<p>1) Det ble gjennomført en brukerevaluering av Athene med oppfølging. Athene ble videreutviklet. 2) En Nystudent-undersøkelse omfattet bl.a informasjon til studentene</p>
<p>STUDIEADMINISTRATIVE TJENESTER</p> <p>1) beskrive og kvalitetssikre alle studieadministrative rutiner 2) gjennomføre flere ”støttekurs” 3) styrke karriereveiledning ytterligere</p>	<p>1) Alle rutiner knyttet til registrering av studentdata i Felles Studentsystem ble beskrevet. Det omfattet svært mange studieadministrative funksjoner (opptak, utdanningsplaner, eksamen, vitnemål, rapportering) 2) Flere støttekurs for studenter ble gjennomført 3) Karriereveiledningen ble styrket. En vellykket næringslivsdag ble gjennomført.</p>
<p>UNIVERSELL UTFORMING</p> <p>1) følge opp plan for universell tilrettelegging 2) fortsette med personlige støtteordninger for funksjonshemmede</p>	<p>1) Ulike læringsmiljøtiltak ble finansiert med UMBs avsetning til læringsmiljøtiltak, etter prioritering i Læringsmiljøutvalget (teleslynger med mer) 2) Ordningen med personlige oppfølgingstiltak for funksjonshemmede ble videreført</p>
<p>PSYKOSOSIALT LÆRINGSMILJØ</p> <p>1) videreutvikle Læringsmiljøutvalget (LMU) 2) utarbeide og implementere Studentlivstrategien 3) vurdere kontinuerlig behovet for støttekurs 4) følge opp meldinger om problemområder, som for eksempel psykososiale sider ved masterveiledning 5) implementere Handlingsplan mot seksuell trakassering 6) samordne HMS-arbeidet for studenter og ansatte</p>	<p>1) En utvidelse av LMUs ansvarsområde ble vurdert 2) En Studentlivsstrategi ble utarbeidet. Mange tiltak ble iverksatt for å følge opp ulike mål i studentlivsstrategien 3) Kursene Ta-ordet, studiemestring og eksamensforberedelse ble videreført 4) Bekymringsmeldinger ble fulgt opp løpende og tett 5) Det ble utarbeidet en brosjyre og nettside om seksuell trakassering. Dette ble integrert i HMS-prosjektet 6) En prosjektleder for revisjon og HMS-systemet ble ansatt og prosjektet ble initiert. Blant annet ble et nytt nettsted opprettet med informasjonshåndbok og mulighet for avviksmelding.</p>
<p>VELFERD</p> <p>1) bidra til oppfølging av tidligere evalueringer av SiÅs</p>	<p>Ledelsen medvirket i SiÅs’ styre til oppfølging av tidligere evalueringer</p>
<p>STYRINGSKVALITET</p> <p>1) videreutvikle og implementere KSU 2) sikre at det interne budsjetteringssystemet belønner kvalitet</p>	<p>1) Kvalitetssikringssystemet ble revidert med vekt på forenkling. Brukertilfredshet med emneevaluering ble kartlagt og emneevalueringsskjemaet ble revidert. Rutinen for ekstern programevaluering ble videreutviklet. Nye kvalitetssikringsrutiner for fysisk læringsmiljø, oppfølging av masteroppgavestudenter, totalt læringsmiljø ble utviklet og implementert.</p> <p>UMB bidro i en rekke internasjonale samlinger og møter om kvalitetssikring. UMB møtte med NOKUT i januar 2006 for å gi innspill om NOKUTs arbeid. UMB ble undersøkt som en case i European University Association’s ”Trend V” analyse av Bologna prosessen.</p> <p>2) Budsjetteringsmodellen ble revidert for bl.a. å fjerne et insentiv for å opprette emner. En pris for fremragende arbeid med studie-</p>

	og utdanningskvalitet likeverdig med forskningsprisen ble opprettet. Statutter for UMBs utdanningspris ble utarbeidet og prisen ble utlyst for første gang i 2006.
INTERNASJONALISERING 1) øke emnetilbudet til innreisende studenter 2) følge opp avtalen med Universitetet i Minnesota og andre avtaler 3) styrke og øke studenttilfredshet med kvaliteten på engelsk språkbruk på UMB 4) søke og bli tildelt ECTS label og Diploma Supplement Labell	1) Instituttene tilbød flere emner på engelsk 2) Avtale med U Minnesota m.fl. ble fulgt opp aktivt 3) Det ble drevet kompetansebygging i engelsk språkbruk for lærere. En språkportal ble lansert. Et samarbeid med Høgskolen i Østfold om språkopplæring ble utviklet. 4) Det ble søkt om Diploma Supplement label (UMB fikk det ikke) 5) Det ble utviklet et konsept for Summer University i 2006 6) Ett semesterpakke med emner på engelsk ble laget og annonsert på UMBs engelske websider 7) Introduksjonsuken for utenlandske studenter ble justert med bl.a. undervisning i elementær norsk.

Samlet vurdering av kvalitetsarbeidet ved UMB, 2005 og 2006

Oversikten viser at årsrapport om studiekvalitet ble fulgt godt opp på flere plan: strategisk, gjennom styringssløyfen, gjennom konkrete tiltak og gjennom utredninger og utviklingsarbeid. Spesielt forventer UMB at disse oppfølgingstiltakene vil ha en vesentlig virkning på studiekvaliteten:

- Utarbeidelse av en Utdanningsstrategi og en Studentlivsstrategi som gir føringer for hvordan ulike utfordringer skal gripes an strategisk
- Kompetansebygging der instituttene får midler for kompetansebygging innen IKT, språk og pedagogikk
- Styrket fokus på samfunnets kompetansebehov og studentrekruttering i utvikling og revisjon av studieprogrammer
- Økt fokus på studentenes arbeidssituasjon og universell tilrettelegging i forbindelse med renovasjon av bygninger og nybygg
- Tiltak for å støtte innføring av ClassFronter som læringsplattform i alle emner
- Tiltak for å styrke studieveiledning og karriereveiledning
- Systematisk oppfølging av emne- og programevalueringer med forbedringstiltak
- Ledelsens utøvelse av kontroll i styringsdialoger av måten instituttene hadde fulgt opp program- og emneevalueringer

Oppfølgingen av årsrapporten kan med fordel bli enda mer *systematisk*. Dette kan gjøres ved at aktuelle aktører med ansvar for ulike saksområder blir bedt om å drøfte rapportens funn, gi en respons og lage tiltaksplaner for oppfølging. Endring av tidspunktet slik at rapporten behandles i universitetets organer tidlig på høsten, vil gi tid for oppfølgingsarbeid i forkant av plan- og budsjettarbeidet for påfølgende år.

Oversikten over oppfølgingstiltakene i 2005 og 2006 viser at det kan være vanskelig å finne virkningsfulle tiltak på noen områder. Forbedringsarbeidet kan være vanskelig når saksområdet er komplekst, ansvarsforhold er uklart, sterke interesser er involvert eller det berører styrings- og ledelsesmekanismer.